

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

UPLATNĚNÍ PEDAGOGŮ VOLNÉHO ČASU
NA TRHU PRÁCE ČR

Vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Bc. Michaela Piskláková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: IV.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 23. března 2014

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Michalu Kaplánkovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Mé poděkování patří také absolventům pedagogiky volného času TF JU v Českých Budějovicích

OBSAH

ÚVOD	6
1 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	8
1.1 Volný čas a jeho pojetí	8
1.1.1 Volný čas a jeho historie	11
1.2 Historický vývoj výchovy ve volném čase v Evropě	13
1.2.1 Historie výchovy volného času v ČSR (ČR)	15
1.3 Pedagogika volného času jako vědní obor	17
1.4 Pedagogika volného času jako disciplína pedagogiky	20
1.5 Pedagogika volného času jako studijní obor	22
2 PEDAGOG VOLNÉHO ČASU JAKO PROFESE	32
2.1 Profesní příprava pedagoga volného času	34
2.1.1 Profil pedagoga volného času	43
2.2 Trh práce	49
2.2.1 Trh práce v ČR	53
2.3 Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce	56
2.4 Absolventi pedagogiky volného času na trhu práce	58
3 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU NA TF JU	61
3.1. Bakalářské studium	62
3.2 Navazující magisterské studium	64
4 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU TF JU NA TRHU PRÁCE V ČR	67
4.1 Cíle výzkumu	67
4.2 Hypotézy	67
4.3 Metodika	68

4.4 Výzkumná metoda.....	68
4.5 Charakteristika výzkumného vzorku.....	70
4.6 Výsledky výzkumu.....	71
ZÁVĚR.....	81
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH.....	90
PŘÍLOHY	91
Příloha I.....	92
Příloha II.....	97
ABSTRAKT.....	100
ABSTRACT	101

ÚVOD

Pokud prý člověk v životě dělá práci, která ho baví, našel půlku svého štěstí. V současné době se při výběru práce, kterou vykonáváme v rámci svého zaměstnání, už na štěstí tolik neohlížíme. Nebo spíše nemůžeme. Globální ekonomické změny nás během posledních let přeorientovaly a donutily hledat ne práci, která nás baví a naplňuje, ale tu, co nás jednoduše „udrží při životě“. Jde vlastně o to mít jakoukoliv práci. To si dovolím tvrdit na základě mých vlastních pracovních zkušeností. Jako absolventka vysoké školy, konkrétně studijního oboru pedagogika volného času, jsem si měla možnost vyzkoušet jak těžké je si v dnešní době najít jakékoliv pracovní místo a udržet si jej. Znamená to, že je trh práce přesycen pedagogy volného času? Musí se tím pádem smířit s tím, že i jako držitelé vysokoškolského diplomu budou nuceni brát méně kvalifikovaná místa? Je tedy vůbec zapotřebí tyto pracovníky vysokoškolsky vzdělávat? Nebo jde jen o to, že školy dostatečně nereagují na změny probíhající na trhu práce a požadavky potencionálních zaměstnavatelů? Nejen všechny tyto otázky, ale i mé vlastní zkušenost, mě přivedly k tomu, že jsem se rozhodla svou diplomovou práci zaměřit právě na absolventy tohoto vysokoškolského oboru, který je realizován na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (dále jen TF JU). V této práci se zajímám o pracovní uplatnění mým kolegů, jejich hodnocení odborné připravenosti a studia.

Text diplomové práce je v první řadě rozdělen do čtyř kapitol. První tři jsou orientované teoreticky. Jedná se o kapitolu „Pedagogika volného času“, „Pedagog volného času jako profese a „Pedagogika volného času na TF JU“. Poslední kapitolou je „Uplatnění pedagogů volného času TF JU na trhu práce ČR“, která seznamuje s výsledky realizovaného výzkumného šetření.

První kapitola „Pedagogika volného času“ se věnuje vymezení pojmu „volný čas“, jeho historii, historii pedagogiky volného času a představí ji jako vědu, pedagogickou disciplínu a studijní obor.

Druhá kapitola se zaměřuje na profesi pedagoga volného času, jeho přípravu a uplatnění. Věnuje se ale i zákonitostem trhu práce v souvislosti s absolventy vysokých škol, konkrétně pak absolventy pedagogiky volného času.

Třetí kapitola představuje TF JU, její historii a studijní obor Pedagogika volného času.

Poslední kapitola představuje výsledky realizovaného výzkumného šetření, které se zaměřovalo na absolventy Pedagogiky volného času TF JU. Cílem je získat údaje

o jejich profesním uplatnění, hodnocení odborné připravenosti pro praxi a vyjádření ke studijnímu oboru (ocenění, kritika, návrhy na změny aj.). Jako hlavní výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník a jeho vyhodnocení. Výsledky výzkumu poskytnou informace o možnostech i reálném uplatnění absolventů.

Mezi základní literaturu, kterou jsem použila pro první kapitolu své diplomové práce, patří publikace Kaplánek, M. *Čas výchovy – čas volnosti*, Pávková, J. a kol., *Pedagogika volného času*, Šerák, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*, *Výchova a volný čas – Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. V druhé kapitole Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*, Masariková, A., Masarik, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*, Vážanský, M. Smékal, V. *Základy pedagogiky volného času*, právní předpisy. V třetí kapitole dokumenty TF JU (PVČ, reakreditace, novely změn). V poslední kapitole jsem čerpala z publikací Pelikán, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, Průcha, J. *Přehled pedagogiky*.

1 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU

Co si obyčejný člověk pod slovním spojením „pedagogika volného času“ může představit? Čím přesně se pedagogika volného času zabývá a co je jejím cílem? Kdy jako obor vznikla, co tomu předcházelo? Na tyto a další otázky se zaměří právě tato kapitola.

V prvé řadě představí pojem „volný čas“ jako takový, co znamená, jaké jsou jeho funkce a jakým vývojem prošel. Objasnění tohoto pojmu je důležité zejména v souvislosti s kapitolou, která se zabývá profesním uplatněním pedagoga volného času (viz kap. 2.4). Následně se zaměří na historii pedagogiky volného času a představí ji jako vědu, disciplínu pedagogiky i jako studijní obor.

1.1 Volný čas a jeho pojetí

Volný čas lze chápat hned několika způsoby. V českém jazyce jde o čas doplněný přídavným jménem „volný“. Vnímat se dá neutrálně (čas, který není ničím naplněný), pozitivně (svobodný čas) či negativně (nenaplněný, promarněný).¹

S pojmem volný čas se lze u nás setkat již na přelomu 19. a 20. století, ovšem na významu získal až v druhé polovině 20. století. Konkrétně po roce 1968, kdy byl v Československu zaveden pětidenní pracovní týden a stoupl význam víkendu. Vliv na tuto skutečnost mělo i obnovení sociologie jako vědecké disciplíny.²

Do té doby představoval volný čas především zbytkový čas dětí a mládeže, který nebyl determinován vyučováním, přípravou na vyučování či sebeobsluhou. V této souvislosti se hovoří o mimotřídní a mimoškolní výchově. A právě na tyto dvě koncepce navazuje pedagogika volného času (podrobněji viz kap. 1.2.1).³

Předchůdce českého spojení volný čas je německý pojem „Freizeit“. Pozitivní a negativní chápání tohoto slova vychází z postavení „volného času“ ve vztahu k práci (počátek 20. století). V Německu totiž práce představovala základ lidského bytí. Proto v negativním pojetí má člověk „volno od práce“, v pozitivním má „volno pro sebe“.

¹ Srov. KAPLÁNEK, M. *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 1.2.1 Kvantitativní – negativní – vymezení volného času, s. 24.

² Srov. ŠINDELÍROVÁ, E. Počátky výzkumu volného času v Československu. In KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 2.1.1, s. 60.

³ Srov. DUDOVÁ, A. Pojem pedagogika volného času. In KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas volnosti – čas výchovy. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 2.2.5, s. 86 – 87.

Volný čas ale začal představovat potencionální problém, zvláště pak u mladých dělníků, kteří jej využívali ne k vlastnímu rozvoji, ale jako konzum. Odpovědí na řešení této situace byla tzv. volnočasová kompetence, které měl jedinec dosáhnout pro zodpovědné zacházení se svým časem. Volný čas se stal v 80. letech předmětem výzkumu v rámci nové vědecké disciplíny „Freizeitpädagogik“ (pedagogika volného času), která vývojem dospěla až ke zkoumání volného času vzhledem k edukační realitě, tzn. „Pädagogische Freizeitforschung“ (pedagogický výzkum volného času). Aktuálně zkoumá například kulturní a vzdělávací akce mimo školu i zaměstnaní, otevřenou práci s mládeží ve sdruženích mládeže ad.⁴

V angličtině se pak pro označení volného času používá pojem „leisure“, který má hned několik výkladů⁵:

- *Leisure* jako čas, který není definován povinnými činnostmi (práce, sebeobsluha, spánek). Jde o čas, v kterém se člověk může svobodně realizovat, kde se střetávají různé kultury, ale zároveň otevírá možnost pro vznik sociálních problémů.
- *Leisure* má podobu fyzické nebo duševní aktivity, tj. činnost ve volném čase (z pohledu české terminologie).
- *Leisure*, kdy nejde o aktivitu či prožívání, ale o jejich efektivitu a přínos volnočasových aktivit (rekreace, vliv terapeutických přístupů aj.).
- *Leisure*, kdy proti sobě stojí společnost orientovaná na výkon a hédonistický volný čas.

O vymezení „volného času“ se u nás pokouší hned několik autorů. Jakubíková⁶ vymezuje volný čas jako čas, který člověk naplňuje činnostmi dle svého vlastního rozhodnutí, činnostmi pro oddech, rozvoj osobnosti a různých forem zájmové činnosti.

Hofbauer⁷ se v definici volného času výrazně neodlišuje, když jej popisuje jako čas, v kterém člověk nevykonává činnosti, které jsou determinovány jeho závazky, sociálními rolemi a pracovními povinnostmi.

⁴ Srov. KAPLÁNEK, M. *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 1.4 Tři interpretace vzniku pojmu „Freizeit“, s. 33 – 40.

⁵ Srov. BAUMAN, P. *Leisuer: pojetí volného času v anglicky mluvících zemích*. In KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 1.3, s. 29 – 32.

⁶ Srov. JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu*, s. 16.

⁷ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

Pedagogický slovník⁸ vykládá volný čas jako čas, který člověk využívá s ohledem na své vlastní uvážení a vlastní záliby.

Šerák⁹ z typických prvků volného času vyjmenovává dobrovolnost, vlastní svobodná volba, přirozenost, nenucenost a jeho projevy jako odpočinek či rekreace.

Ačkoliv publikace obsahují celou řadu definic volného času, lze si povšimnout, že i tak se odvíjejí od stejného základu. Tedy že o využití volného času si rozhoduje sám jedinec. Tuto skutečnost velice dobře vystihují ve své publikaci Pávková, Hájek a Hofbauer¹⁰, tzn. jako čas, který nezahrnuje nutnou práci a povinnosti, dobu, kdy si sami, dobrovolně volíme činnosti, které nám přinášejí radost a uspokojení. Autoři dodávají, že pod slovním spojením volný čas se skrývá jak odpočinek, rekreace, pobavení, zájmové aktivity, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky užitečná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Do volného času se neřadí vyučování a činnosti s ním spojené, práce, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti sdružené s fungováním rodiny, domácnosti, výchovným zařízením i další možné vzdělávání a další časové ztráty. Nepatří sem ani aktivity spojené s biologickou existencí člověka (jídlo, spánek, hygiena a zdravotní péče), ale je možné, že některé z těchto činností mohou pro někoho představovat i zálibu (např. příprava jídla apod.).

Na základě analýzy jednotlivých definic volného času sestavili autoři Masariková a Masarik¹¹ funkce volného času, které mají směřovat k jednomu hlavnímu cíli, a tím je kultivace člověka. Celkem tedy rozlišují pět funkcí:

- *výchovně-vzdělávací funkce* (získávání informací z různých oblastí společenského života, kultury, vědy, techniky, studiem odborné literatury, účastí na volnočasových aktivitách aj.),
- *rekreačně-relaxační funkce* (odstranění napětí a stresu z pobytu ve škole či na pracovišti, je třeba do denního programu zařadit relaxační cvičení, výlety, sportovní a tělovýchovné činnosti ve volném čase),
- *sociální funkce* (člověk se během procesu socializace se začleňuje do sociálního prostředí a stává se jeho členem, osvojuje si společenské chování, přiměřenou

⁸ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 341.

⁹ Srov. ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*, s. 27 – 28.

¹⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Kapitola 2.1 Pojem volný čas, volný čas dětí, s. 13.

¹¹ Srov. MASARIKOVÁ, A., MASARIK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*, s. 12 – 15.

komunikaci aj., k tomu právě v různé míře přispívají i výchovně-vzdělávací zařízení),

- *seberealizační funkce* (prostřednictvím zájmové činnosti ve volném čase se jedinec seberealizuje, uspokojuje svoje zájmy a potřeby),
- *preventivní funkce* (snaha snížení sociálně patologických jevů, jako například drogová závislost, kriminalita aj., u celé populace, rizikových skupin nebo zabránění případné recidivy).

Šerák¹² označuje volný čas jako hodnotu, které si lidé váží nejvíce – současně s rodinou, partnerstvím, zdravím, prací nebo přátelstvím, a jako předmět zájmu různých společenských věd. Sociologie se například orientuje na volný čas jako na znamení věku, sociálního postavení, profese, společenského úspěchu a vzdělání. Psychologie zase chápe volný čas jako jednu z možností prožívání reality, objektem zájmu je tedy vztah k této realitě, k lidem, duševní aktivitě ve volném čase či motivaci k nějaké činnosti. Ze stanoviska pedagogiky a andragogiky se zase odlišuje „výchova pro volný čas“ (ne přepisování a formování, ale pomoc či vzdělávání ve volném čase). Jasně vymezení toho, co přesně lze do oblasti volného času zahrnout, je velmi náročné. Asi nejznámější jsou klasické definice vyplývající z humanistických předpokladů, které zdůrazňují rozdíl mezi svobodou a povinností.

1.1.1 Volný čas a jeho historie

Co se týče historie volného času a jeho způsobech trávení, lze citovat Hofbauera¹³. Volný čas má oproti některým sociálním institucím (např. škola, rodina apod.) celkem krátkou historii. O volném čase lze sice hovořit již v rámci předešlých civilizací a zmínky o něm je možné nacházet už v dobách antického Řecka či renesanci, ale o jeho plném rozvoji lze hovořit až od 19. a 20. století.

Šerák¹⁴ se k jeho historii vyjadřuje v tom smyslu, že volný čas náležel především šlechtě a bohatým vrstvám obyvatelstva. Už Aristoteles se zmiňoval o nemajetných osobách, které si volný čas nemohou dopřát. Karel Marx zase hovořil o proletariátu

¹² Srov. ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*, s. 26.

¹³ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

¹⁴ Srov. ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*, s. 25.

- chudině jako o třídě bez volného času. Volný čas měl u pracujících lidí mnohem menší rozsah a navíc byl předurčován normami, tradicemi a zvyky, než tomu bylo u společenské elity. Podstatný převrat v možnostech prožívání volného času nastal s příchodem mechanizace práce, která měla za následek změny ve společenské sféře, např. přísné ohraničení a postupující zkracování pracovní doby. Běžná pracovní doba dělníků na konci 19. století činila 14–16 hodin. Repertoár způsobů využívání volného času, jako např. regenerace pracovní síly, odpočinek a zábavy, se postupně rozšiřoval o aktivity vyššího řádu, jakými byly kupříkladu cestování, rekreace, sportovní vyžití, vzdělávání či účast na občanských záležitostech.

Hofbauer¹⁵ zmiňuje ještě další příčiny, které se zasloužily o rozvoj a vývoj trávení volného času. Jde například o změnu v jejich věkové struktuře. Koncem 90. let 20. století žilo na světě 1,05 miliard mladých lidí ve věku 15 až 24 let. V současné době ale spíše populace stárne. Proto se zhodnocování volného času stává celoživotním záležitostí. Příčinou je i stěhování lidí, a to konkrétně do měst. Zde se nabízí pestré možnosti volnočasových aktivit, ale zároveň zde převládá anonymita, nezávaznost sociálních vztahů a projevují se zde sociálně patologické jevy. Patří sem i etnické změny ve složení obyvatelstva související s imigrací. Přistěhovalci si s sebou přinášejí své etnické a náboženské zvláštnosti. Je tudíž nutné klást důraz na využívání metod multikulturní výchovy.

Koncem 20. století došlo nejen k nárůstu volného času, ale i jeho významu ve společnosti, která je označována jako postmoderní. Převažuje konzumní prožívání volného času s orientací na zážitek, individualizaci, kdy je jedinec v rozhodování odkázán sám na sebe, dochází k rozpadu obecně platných norem a hodnot, pestré možnosti trávení volného času se stávají otázkou financí. Navíc se vyznačuje znaky jako osamělost, nuda a stres. I když volný čas představuje jeden z ukazatelů životní kvality, není vždy zárukou kvalitního života.¹⁶

Volný čas ve 21. století představuje pokračující individualizaci, neschopnost smysluplně využívat volný čas, který tím pádem představuje určitou hrozbu, především jako výskyt sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Nastává rozpor i ve vyváženosti mezi převažující prací či školní docházkou a časem určeným k regeneraci, odpočinku

¹⁵ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 29–32.

¹⁶ Srov. KAPLÁNEK, M. *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 1.5.2 Volný čas jako problém současné (postmoderní) společnosti, s. 45 – 53.

i rozvoji vlastních zájmů. To se následně zrcadlí v pracovním výkonu, uvádání osobních zájmů a neúspěšným procesem socializace dospívajících. To vše přispívá k potřebě volný čas pedagogicky ovlivňovat a vést.¹⁷

1.2 Historický vývoj výchovy ve volném čase v Evropě

Volný čas je tedy definován, jak je to ale s pedagogikou volného času? I ta prošla určitým vývojem, na jehož počátku stála výchova ve volném čase, která svým vývojem vykristalizovala v pedagogiku volného času tak, jak ji známe dnes. K historii výchovy ve volném čase (v evropském prostoru) se vyjadřuje Pávková, Hájek a Hofbauer¹⁸. V první řadě zmiňují období konce 30leté války (1648), kdy začalo uvolňování života člověka od domova jako aktuálního místažití, pracovního místa i místa trávení volného času. Od poloviny 19. století už se běžně oddělovalo bydliště a pracoviště, docházelo k obrovskému rozvoji moderních technologií, a tedy i k přibývání práce. Veškeré úsilí dělnictva pak směřovalo k získání potřebného času na regeneraci a odpočinek. Začaly se objevovat vzdělávací, hudební, divadelní, tělovýchovné či turistické aktivity, vznikaly kluby, dělnické domy, zájmové či odborové organizace aj.

V meziválečném období, tedy 20. až 30. letech 20. století, existovaly dva základní modely volného času dětí a mládeže. První z nich převládal v zemích západní a severní Evropy, kde se pod nepřímým vlivem státu rozvíjela stávající sdružení a zařízení i s jejich aktivitami. O jejich rozvoj se zasloužila především sdružení dětí, mládeže a dospělých i novátorsky smýšlející pedagogové. Tyto země podrobovaly nově nabyté zkušenosti analýze, zobecňování, teoretické reflexi a začaly je společensky doceňovat. To senapříklad odrazilo ve vzniku pedagogiky volného času v Německu během 20. let 20. století. Do druhého modelu spadala sdružení a zařízení volného času dětí a mládeže, která vznikala a fungovala pod dohledem tehdejšího Sovětského svazu a jeho ideologií. Tato zařízení měla svým výchovným a vzdělávacím působením přispět k řešení vysoké míry negramotnosti a nízké životní a kulturní úrovně. Obecně pak v této době vznikala nová zařízení jako domy pionýrů a mládeže, dětské stadiony, parky, odborně orientované stanice turistů aj.

¹⁷ Srov. Tamtéž. Kapitola 1.5.3 Rizikové faktory volného času dětí a mládeže na začátku 21. století, s. 53 – 56.

¹⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Kapitola 2.3 Historický vývoj výchovy ve volném čase, s. 21 – 28.

Po skončení 2. světové války vznikala nová sdružení a zařízení, která využívala nových obsahů a metod nejen při práci s dětmi a mládeží, ale i dalšími věkovými, sociálními a zájmovými skupinami. V západoevropských zemích dále pokračoval rozvoj sdružení a zařízení, vznikaly sítě hřišť, parků, středisek volného času dětí a mládeže, tělovýchovná a sportovní zařízení aj. Na rozvoji těchto zařízení se podílel stát, a to vytvořením legislativních opatření a zákonů o mládeži. Pozornost začala směřovat i k dospělým účastníkům, proto došlo k rozvoji a obnově takových zařízení jako jsou galerie a muzea. Zároveň se rozvíjela neformální hnutí dospívající mládeže a mladých dospělých, která odrážela jejich mentalitu, potřeby, zájmy, hodnoty a ambice. Sovětský svaz navazoval na předválečný model, z kterého čerpaly i další socialistické země. Kromě rozšiřování působnosti stávajících zařízení, vznikala při školách zařízení pro děti zaměstnaných rodičů, tedy školní družiny, později školní kluby pro starší školní věk a lidové školy umění.

V 70. – 80. letech 20. století jsou západoevropské země konfrontovány s nárůstem problémů u mladé generace. Jedná se především o krizi rodiny, chronickou nezaměstnanost, drogovou závislost, růst agresivity ad. Reakcí bylo zvýšení pozornosti k sociálním problémům dětí i mládeže a jejich zapojení do politického dění. Vznikala tak ministerstva mládeže a sportů, přijímaly se zákony o mládeži, byla snaha řešit tyto problémy na mezinárodní úrovni (v radě Evropy, spolupráce resortních ministrů). Docházelo k rozšiřování stávajících zařízení a k zakládání nových, která měla i sociální dimenzi působení.

Koncem 20. století si evropská společnost prošla razantní změnou, což se odrazilo i v oblasti výchovy dětí a mládeže ve volném čase. Došlo k oživení činnosti zařízení z předválečných let (Junák, nábožensky orientovaná zařízení), stávající zařízení se stále rozvíjela (školní družiny, kluby, základní umělecké školy) a uvolnila od státních ideologií, došlo k přiblížení částí rozdělené Evropy, což přineslo nové možnosti výměny informací, zkušeností, posílily se mezinárodní kontakty, zařízení povzbuzovala své klienty k aktivitě, participaci ad.

1.2.1 Historie výchovy volného času v ČSR (ČR)

Vývoj výchovného působení ve volném čase v Československu (České republice) mapuje Hofbauer¹⁹. Po 2. světové válce se v naší zemi uplatňovala tzv. *mimotřídní výchova*, tedy výchova mimo rámec povinného vyučování. Spadaly sem činnosti zájmových kroužků a uměleckých souborů, školní knihovny či žákovské samosprávy. S tímto pojetím výchovy se zároveň rozvíjela i tzv. *mimoškolní činnost* (mimo třídu, mimo školu), která byla zajišťována institucemi, jakou je například sdružení dětí a mládeže. Ani jedna z těchto koncepcí však ke komplexnímu chápání volného času a k jeho výchovnému zhodnocení výrazně nepřispěla.

V 60. letech jej pak nahradilo označení tzv. *výchova mimo vyučování*. Tím se mimovyučovací aktivity i další mimoškolní činnosti staly specifickou oblastí výchovy mimo rodinu a povinné vyučování. Tato výchova byla zajišťována prostřednictvím určitých typických aktivit a institucemi dobrovolné činnosti. Zároveň se od poloviny 60. let vytvořily celospolečenské podmínky pro rozšiřování volného času, a tím došlo i k jeho docení jako důležité hodnoty života dětí, mládeže i dospělých. Došlo ke zkrácení pracovního i školního týdne na pět dní, nárůstu spontánních i organizovaných aktivit, byla prováděna výzkumná šetření zaměřená na volný čas obyvatel a objevily se i první myšlenky o pedagogickém zhodnocování volného času, a tím i zařazení pedagogiky volného času do disciplín pedagogiky. Svůj podíl na tomto vývoji měla sociologie, která v 50. letech prakticky zanikla díky tomu, že byla označena za „buržoazní pavědu“. Tento proces vývoje probíhal stejně i na mezinárodní úrovni, ovšem již od konce 30. let.

Počátkem 90. let se dostala ke slovu vznikající pedagogika volného času, která navazovala na historii pedagogiky volného času v Německu. Právě tou se totiž nechala naše pedagogika volného času inspirovat (viz kap. 1.1). Impulsem, se pro vznik pedagogiky volného času v Německu, stala manipulace s volným časem jedinců skrze komerční volnočasové nabídky. Jejím základním stavebním kamenem se stala andragogika a sociální pedagogika (sociální práce). Samotné označení „Freizeitpädagogik“ (pedagogika volného času) pak poprvé použil v r. 1929 Fritz Klatt.

¹⁹ Srov. HOFBAUER, B. Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků I. mezinárodní konference o výchově a volném čase*, s. 32 – 34.

K jejímu rozvoji došlo převážně v 60. a 70. letech. Rozšířily se publikace a časopisy mapující oblasti volného času, dokonce se podařilo podrobit volný čas výzkumu.²⁰

Dále Hofbauer²¹. Tato nová koncepce se začala prosazovat na seminářích, konferencích, v odborných publikacích, dokumentech státní politiky aj. Velice inspirativní se staly zkušenosti a poznatky ze zahraničí, což významně přispělo i k dalšímu uspořádání terminologie. Výchova ve volném čase byla zproštěna negativního charakteru a začala se opírat o dobrovolnou účast, zásady participace či možnost svobodné volby činnosti. Výchova prostřednictvím volnočasových aktivit se orientuje na utváření a rozvoj jedince, nabízí možnost získat nové znalosti, dovednosti, kompetence atd. Od 90. let se pak mimo výchovy formální (zajišťována školou, odbornými vzdělávacími zařízeními) a informální (získávání vědomostí z denního kontaktu), prosazuje výchova neformální, která náleží zájmovým kroužkům, zájmovým útvarům, jako je sdružení dětí a mládeže, organizace dospělých (tělovýchovy, požárníků). Tato výchova je cílená, strukturovaná, založená na dobrovolném výběru a svobodně konané činnosti, která nabízí účastníkům získat odborné vědomosti, schopnosti, ekologické a občanské uvědomění, podílet se na životě společnosti ad.

Pries²² konstatuje, že význam pedagogiky volného času neustále narůstá. Obzvlášť ve společnosti, kde volný čas svým rozsahem a významností sune pracovní dobu na druhou kolej. Od roku 2000 stojí v centru pozornosti etické otázky, které souvisejí s volným časem (nezaměstnanost, nabídka medií, konzum, smysl života aj.). Proto by pedagogika volného času v 21. století měla být hlavně etikou volného času a poskytovat jedincům odpovědi na otázku, pro co žijí, a to ve všech životních situacích.

Kouteková²³ uvádí příklady východisek pro rozvoj pedagogiky volného času a plnohodnotného trávení volného času:

²⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času – skriptum* [online].

²¹ Srov. HOFBAUER, B. Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*, s. 34 – 36.

²² Srov. PRIES, M. Význam volného času v měnící se společnosti. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*, s. 15.

²³ Srov. KOUTEKOVÁ, M. Význam a potřeba pedagogiky volného času v systému vysokoškolského vzdělávání. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*, s. 25.

- Vnikají rozdíly v disponování s volným časem, proto se setkáváme jednak s frustrovanými jedinci, kteří mají nedostatek volného času, jednak s jedinci ohroženými sociálně patologickými jevy jako důsledek nadbytku volného času.
- Změny ve způsobu trávení volného času, kdy spontánní a přirozené aktivity nahradily exkluzivní a exotické formy.
- Demokratizací a zvyšováním rozsahu volného času dochází k vytváření celkem rovných podmínek pro různé věkové skupiny.
- Komeracionalizace určitých volnočasových aktivit se dostává do rozporu s jejich finanční dostupností, což vyvolává frustraci.
- Oblast volného času je v dnešní společnosti ovlivněna především počítačovou technikou a mediálními prostředky. Ne vždy však pozitivně.
- Mění se hodnotový systém a to tak, že dochází k destabilizaci pozitivních hodnot.

Výše zmíněné a další faktory mají za následek nové pojetí a přístupy pedagogiky volného času, což se odráží i v trávení volného času.

Souhrnně je pedagogika volného času²⁴:

- *společenskovědní obor, který hodnotí společenské podmínky ovlivňující vztah mezi prací (učením) a volným časem;*
- *pedagogický obor, který se snaží praktickými a metodickými prostředky rozvíjet individuální a společenské možnosti pozitivního trávení volného času;*
- *praktický obor, který vytváří strategie a postupy pro zlepšení ekonomických a společenských podmínek ovlivňující volný čas.*

1.3 Pedagogika volného času jako vědní obor

Při vymezení každého vědního oboru se zjišťuje zejména předmět studia, metoda a cíl. Koncept pedagogiky volného času je u nás možné v podstatě rozdělit na dva základní směry, ve kterých má pedagogika volného času podobné cíle, metody, ale odlišná východiska. Tím prvním směrem je chápání pedagogiky volného času jako vědy

²⁴ ŽUMÁROVÁ, M. Vývoj, současný stav a výhledy pedagogiky volného času. In *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*, s. 65.

reflektující volný čas z hlediska osobního rozvoje jedince. Druhý směr ji představuje jako speciální obor pedagogiky zaměřený na výchovu ve volném čase. V jednom hledisku jsou předmětem zkoumání volnočasové aktivity, jejich vliv na rozvoj jedince, především mladého člověka, a možnosti jeho ovlivňování. Základní metodou je zjišťování vlivu volnočasových aktivit na děti a mládež a metod práce s dětmi a mládeží ve volném čase. Cílem pak rozvinutí organizace a technik volnočasových aktivit. V druhém hledisku je základní metodou zkoumání fenoménu „volný čas“ a jeho místa v životě člověka. Cílem je stanovení etických, politických a pedagogických principů pro utváření volného času.²⁵

Jak uvádí Kominarec²⁶, pedagogika volného času patří do systému edukačních věd. Vzhledem k tomu, že předmětem jejího výzkumu je sociální prostředí, se zařazuje se mezi sociální vědy. Nejen pedagogika volného času, ale i samotná pedagogika, je zejména v amerických a britských klasifikačních systémech věd řazena k sociálním vědám.

Pedagogika volného času má svou vlastní obsahovou strukturu, kterou tvoří tyto vědní disciplíny²⁷:

- *teorie výchovy mimo vyučování* – zkoumá organizační strukturu a systém výchovy mimo vyučování v organizovaných výchovných zařízeních (školské kluby, domovy mládeže, dětské domovy apod.),
- *metodika výchovy mimo vyučování* – zkoumá procesní stránku výchovy v čase mimo vyučování v konkrétních typech zařízení a organizací,
- *dějiny pedagogiky volného času* – zkoumá historii vzniku volného času, dějiny jednotlivých zařízení a organizací vykonávajících činnosti ve volném čase,
- *teorie výchovné práce v dětských a mládežnických organizacích* – zaobírá se problematikou výchovné a vzdělávací činnosti v různých institucích určených pro děti a mládež,
- *teorie řízení výchovy mimo vyučování* – zaobírá se problematikou řízení (systém, principy, stupně a metody řízení, činnost řídicích pracovníků apod.),

²⁵ Srov. KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času – skriptum* [online].

²⁶ Srov. KOMINAREC, I. *Úvod do pedagogiky volného času*, s. 16–18.

²⁷ Srov. KOMINAREC, I. *Úvod do pedagogiky volného času*, s. 18.

- *metodologie a výzkum pedagogiky volného času* – organizace výzkumné činnosti, metody a techniky výzkumu, využití výzkumu pro oblast teorie a praxe pedagogiky volného času.

Dle Koutekové²⁸ jsou pro rozvoj pedagogiky volného času jako vědy důležité tyto přístupy:

1. z hlediska věku, působení na cílové skupiny a typu zařízení

- cílová skupina – děti: školské kluby, školy v přírodě
- cílová skupina děti a mládež – domovy mládeže, dětské domovy, centra volného času, prázdninová střediska, občanská sdružení, krizová centra aj.
- cílová skupina – dospělí: azylové domy, univerzity třetího věku, galerie, muzea, centra a kluby seniorů, zdravotní a rehabilitační střediska aj.

2. z hlediska organizovanosti a intervence výchovných vlivů

(neorganizovaný a organizovaný volný čas, informální a neformální volnočasová výchova)

3. z hlediska časového rozsahu VČ

(denní, týdenní, víkendový volný čas aj.)

4. z hlediska socio-profesního zařazení

(volný čas žáků, studentů – podle typu škol, nezaměstnaných – podle profese aj.)

5. z hlediska obsahového zaměření

(jednotlivé oblasti zájmové činnosti – sport, turistika, kultura aj.)

6. z hlediska stupně mentálního, intelektuálního, kreativního rozvoje

(talentovaní, narušení, tvořiví aj.)

²⁸ Srov. KOUTEKOVÁ, M. Význam a potřeba pedagogiky volného času v systému vysokoškolského vzdělávání. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*, s. 26 – 27.

Vzhledem ke složitosti a mnohotvárnosti volného času je podle Kratochvílové²⁹ zapotřebí interdisciplinární přístup z hlediska různých věd – filosofie, psychologie, sociologie, etiky, estetiky aj. To je důležité nejen pro praktickou činnost pedagogiky volného času, ale i pro její komplexní chápání. Z toho pohledu lze pedagogiku volného času chápat jako vědu o volném čase.

1.4 Pedagogika volného času jako disciplína pedagogiky

Nejdříve k pedagogice samé. Pedagogický slovník³⁰ vymezuje pedagogiku jako vědu a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou v různých oblastech života společnosti. Neomezuje se výhradně na vzdělávání ve školských zařízeních a jen na děti a mládež. Soudobá pedagogika je rozvětvena do několika disciplín, jako např. obecná pedagogika, srovnávací pedagogika, didaktika, sociální pedagogika, speciální pedagogika apod.

Kratochvílová³¹ dodává, že každá z pedagogických disciplín představuje výchovu a vzdělávání jedince za různých podmínek společenského života. A protože se pedagogika snaží k otázkám výchovy a vzdělávání přistupovat komplexně, vytváří její disciplíny jakousi soustavu pedagogiky (systém pedagogických disciplín), kde má své místo i pedagogika volného času.

Prvním, kdo označil v bývalém Československu pedagogiku volného času jako disciplínu pedagogiky, byl Břetislav Hofbauer. Pedagogika volného času nahradila dříve uplatňovanou výchovu mimo školu, mimo vyučování či mimotřídní. K dalším významným osobnostem, které obohatily pedagogiku volného času, patří například Vladimír Spousta, Mojmír Vážanský, Michal Kaplánek, Jiřinu Pávkovou, Bedřich Hájek ad. Ze slovenských představitelů můžeme zmínit Igora Kominarce, Emílii Kratochvílovou, Annu Masarikovou ad.³²

Definici pedagogiky volného času velice dobře vystihuje Pedagogický slovník. „*Pedagogika volného času – disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací*

²⁹ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. Pedagogika volného času v teorii a praxi. In *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*, s. 20.

³⁰ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 197.

³¹ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. Pedagogika volného času v teorii a praxi. In *Pedagogika volného času - teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*, s. 16.

³² Srov. DUDOVÁ, A. Pojem „pedagogika volného času“. In KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy. Pedagogické úvahy o volném čase*. Kapitola 2.2.5, s. 84 – 88.

prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících a dospělých.“³³

Je na místě opět citovat Kratochvílovou³⁴ a připomenout, že vzhledem k specifickým a složitostem volného času je třeba spolupráce s dalšími vědami, jakými je například medicína, etika, sociologie, psychologie aj. I samotná pedagogika, která se zabývá otázkami formování osobnosti prostřednictvím výchovy a vzdělávání, které se nedají vysvětlit z pohledu jedné vědy, čerpá poznatky z uvedených a dalších věd. Smyslem pedagogiky volného času je tedy vytvářet podmínky a nabídky pro vhodné využívání volného času, vést jedince k seberealizaci, podílení se na řešení veřejných věcí a předcházet tím výskytu sociálně patologických jevů. Proto má pedagogika volného času velice blízko k sociální pedagogice a sociální práci.

Pedagogické ovlivňování volného času vedlo k rozvoji hned několika metod, které mají napomáhat smysluplnému naplňování volného času. V první řadě se jedná o *animaci*, které se využívá pro aktivizaci dětí, mládeže a dospělých. Vychovatel – animátor aktivizuje, předkládá návrhy, nabídky a činnosti ve volném čase. Důležitými prvky jsou zde možnost volby, dobrovolnost a hledání své vlastní cesty pro uspokojení potřeb ve volném čase. Další metoda zasahuje i do sociální pedagogiky a sociální práce, označuje se pojmem *streetworker* (sociální pracovník, terénní pracovník). Ten vyhledává své klienty v jejich přirozeném prostředí (parky, hřiště aj.) a nabízí jim pozitivní možnosti trávení volného času. Poslední metodou je *zážitková pedagogika*, která využívá prožitky, zkušenosti, jež jedinec získává účastí při účasti na krátkodobém, intenzivním, pedagogicky zážitkovém pobytu v přírodě.³⁵

Přes výše zmíněné je však třeba říci, že i nadále se lze setkat s neodpovídajícím zařazením pedagogiky volného času. Možnosti kontaktů se zahraničními kolegy, eventuální účast na jejich jednáních v sousedních zemích, stejně jako studium dostupné literatury o volném čase, dovoluje vyjádřit myšlenku, že se snad podaří srovnat úroveň poznatků ve středoevropském regionu a vědomostí odborníků i v jiných zemích. Pakliže pedagogika volného času nalezne odpovídající docenění ze strany pedagogické veřejnosti

³³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 198 – 199.

³⁴ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování a v pedagogické teorii a v praxi*, s. 62 – 68.

³⁵ Srov. ŽUMÁROVÁ, M. Vývoj, současný stav a výhledy pedagogiky volného času. In *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*, s. 65.

i laiků, zformuje si bezesporu natolik pevné základy, kterými neotřesou eventuální kritické výhrady vůči teoretickému a praktickému uplatnění.³⁶

Na základě předchozího rozdělení na teoretickou a praktickou orientaci pedagogiky volného času (viz kap. 1.3) je možné vztah této disciplíny k jiným vědám načrtnout takto³⁷:

a) v teorii pedagogiky volného času:
sociologie volného času – sociologie,
psychologie volného času – psychologie,
ekonomika volného času – ekonomika,
ekologie volného času – ekologie,
filozofie volného času – filozofie.

b) v praxi pedagogiky volného času:
didaktika tělesné výchovy a sportu,
didaktika pracovní a technické výchovy,
didaktika hudební výchovy,
didaktika výtvarné výchovy,
didaktika jazykové výchovy,
didaktika vlastivědné výchovy,
didaktika masmediální výchovy.

1.5 Pedagogika volného času jako studijní obor

Jelikož jsou v této práci cílovou skupinou absolventi oboru Pedagogika volného času TF JU, pojednává následující text především o možnostech vysokoškolského studia tohoto oboru.

V první řadě bych ráda vymezila tyto pojmy: *studijní program* a *studijní obor*. *Studijním programem* se jednoduše rozumí program studia.³⁸ Na českých vysokých školách jsou realizované konkrétně tři takové programy a to *bakalářský*, *magisterský* a *doktorský*.

³⁶ Srov. VÁŽANSKÝ, M. SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, s. 72 – 73.

³⁷ KOMINAREC, I. *Úvod do pedagogiky volného času*, s.17–18.

³⁸ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 293.

Studijní programy se dále dělí na studijní obory. K jednotlivým typům programů se vztahuje § 45, § 46, § 47 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách³⁹, který je vymezuje následovně.

V *bakalářském studijním programu* se studenti připravují jednak k výkonu povolání, jednak k dalšímu možnému studiu v magisterském programu. Standartní doba studia včetně praxe je 3 roky (maximálně 4 roky), po kterou jsou studentům zprostředkovány aktuální teoretické poznatky a metody. Aby bylo studium řádně ukončeno, musí student složit státní závěrečnou zkoušku a obhájit bakalářskou

práci. Absolventům toho studia se uděluje akademický titul „bakalář“ (zkratka „Bc“).

V *magisterském studijním programu* jde o zprostředkování aktuálních teoretických poznatků vědy, výzkumu a vývoje, o jejich aplikaci a využití pro rozvoj schopností pro tvůrčí činnosti. Tento program navazuje na program bakalářský a doba studia je minimálně 1 rok (maximálně 3 roky). V některých případech, s přihlédnutím k charakteru studijního programu, tato návaznost chybí. Doba studia je tedy pak stanovena na minimálně 4 roky a maximálně 6 roků. K ukončení studia je zapotřebí složit státní závěrečnou zkoušku a obhájit diplomovou práci. Absolventů se uděluje akademický titul dle jednotlivých odborných oblastí. Například oblast lékařství „doktor medicíny“ (ve zkratce „MUDr.“). Pedagog volného času spadá do ostatní oblasti, tedy získává titul „magistr“ (ve zkratce „Mgr.“).

Doktorský studijní program má své těžiště ve vědeckém bádání a samostatné tvůrčí činnosti v oblasti výzkumu. Studium probíhá podle individuálního plánu pod vedením školitele a trvá minimálně 3 roky, maximálně 4 roky. Studium je ukončeno státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce. Absolventům je udělován akademický titul „doktor“ (ve zkratce Ph.D.), v oblasti teologie titul „doktor teologie“ (ve zkratce Th.D.“).

Ráda bych zde ještě zmínila § 60 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách⁴⁰, který vymezuje *celoživotní vzdělávání*, které je v současné době velice aktuální. Jde o absolvování studia, které se vztahuje na výkon povolání nebo je orientováno zájmově. Úspěšným absolventům škola vydá certifikát, v některých případech může být přijat k řádnému studiu. Bližší podmínky stanovuje vnitřní předpis dané vysoké školy.

³⁹ Srov. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění planém k 1. dubnu 2013.

⁴⁰ Srov. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění platném k 1. dubnu 2013.

Účastníky této formy vzdělávání mohou být například zaměstnané osoby, které chtějí dosáhnout pracovního povýšení.

Studní obory lze vymezit jako obsah vysokoškolského studia, který má podobu studijních plánů. Zde jsou představeny jednotlivé studijní předměty, jejich časové zařazení, forma studia a způsob ověřování studijních výsledků.⁴¹

Studijní programy i obory podléhají *akreditaci*. Jde o postup schvalování studijního programu (oboru) vysoké školy, aby do něj mohla přijímat uchazeče, udělovat v něm tituly aj.⁴²

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách⁴³ se ale samozřejmě nevztahuje jen ke studijním programům, ale i k přijímacímu řízení, akreditaci, právům a povinnostem studentů, veřejným a státním vysokým školám, jejich financování ad.

Nyní tedy ke studijnímu oboru pedagogika volného času. Pedagogické ovlivňování volného času se odrazilo i v přípravě pedagogických pracovníků pro tuto oblast. V minulosti zastřešoval tuto přípravu studijní obor vychovatelství či pedagogika se zaměřením na dětské a mládežnické hnutí. Dnes se již pedagogika volného času studuje jako samostatný obor, profese pedagoga volného času a jeho možnosti uplatnění jsou vymezeny zákonem o pedagogických pracovnících, vznikly příslušné instituce jako NIMD, Asociace vzdělavatelů volného času aj., které podporují další vzdělávání pedagogů volného času, organizují se konference, semináře ad. To vše přispívá k rozvoji oboru.⁴⁴

Studiem pedagogiky volného času se v řeči zákona chápe studium pedagogiky zaměřené na získání odborné kvalifikace v oboru vychovatel a pedagog volného času, připravované dle § 17 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.⁴⁵

V současné době lze pedagogiku volného času studovat na těchto vysokých školách. Jako první je možné zmínit možnost studia pedagogiky volného času např. na Univerzitě Hradce Králové, v rámci Pedagogické fakulty. Katedra sociální pedagogiky zde nabízí v rámci bakalářského studijního programu Vychovatelství dva studijní obory, z nichž jeden je Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou

⁴¹ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 292.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 15.

⁴³ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění platném k 1. dubnu 2013.

⁴⁴ Srov. ŽUMÁROVÁ, M. Vývoj, současný stav a výhledy pedagogiky volného času. In *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*, s. 66.

⁴⁵ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 1. září 2012.

výchovu a sport. Studium si klade za cíl předat studentům poznatky z oblasti sociálně výchovné činnosti, diagnostikování osobnosti, prevence, terapie aj. Opomenuta není ani odborná praxe.⁴⁶

Další je katedra Sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně⁴⁷. V rámci prezenční formy studia je zde nabízen tříletý bakalářský a navazující magisterský obor Sociální pedagogika a volný čas, ten je akreditován v rámci studijního programu Pedagogika (v rámci bakalářského stupně je možné se hlouběji profilovat ve specializacích Dramatická výchova, Speciální pedagogika, Přírodovědné a technické aktivity ve volném čase). V kombinované formě je možné studovat tříletý bakalářský a navazující magisterský obor Sociální pedagogika, v rámci nějž je možné studovat jednu ze čtyř odborných profilací – Pedagogika volného času, Sociální prevence a resocializace, Multikulturní a Environmentální výchova. Katedra nabízí i doplňující pedagogické studium oboru Vychovatelství a Pedagog volného času v rámci placené formy celoživotního vzdělávání. Studenti získávají teoretické základy z oblasti pedagogiky, psychologie, filosofie, sociologie aj.⁴⁸

Jako nový bakalářský studijní obor funguje Pedagogika volného času i na Technické univerzitě v Liberci na fakultě Přírodovědně-humanitní a pedagogické na katedře Pedagogiky a psychologie. Zájemci si mohou vybrat mezi prezenční a kombinovanou formou studia, které se zaměřuje především na výuku pedagogických a psychologických disciplín. Absolventi mohou pracovat s dětmi, mládeží či klienty různých typů, jako jsou např. střediska volného času dětí a mládeže, školní kluby, družiny, střediska nabízející programy pro využití volného času dospělých aj. Získané vzdělání by jim mělo umožnit získávat finanční prostředky na provoz zmíněných zařízení, řídit pracovní týmy, vytváření programů aj.⁴⁹

Další je Univerzita Jana Evangelisty Purkyně⁵⁰ v Ústí nad Labem, kde je v rámci Pedagogické fakulty možné studovat Pedagogiku volného času v bakalářském stupni, prezenční a kombinované formě. Student získá znalosti z oblasti filosofie,

⁴⁶ Srov. Pedagogická fakulta univerzity Hradec Králové. *Katedra sociální pedagogiky* [online].

⁴⁷ Srov. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. *O katedře* [online].

⁴⁸ Srov. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. *Sociální pedagogika a volný čas* [online].

⁴⁹ Srov. Katedra pedagogiky a psychologie Technické univerzity v Liberci. *Pedagogika volného času* [online].

⁵⁰ Srov. Pedagogická fakulta univerzity J. E. Purkyně. *Programy fakulty*. [online].

informatiky, pedagogiky, psychologie, hudební výchovy, komunikace, práva aj. To vše s ohledem na účastníka volnočasových aktivit.

Studium pedagogiky volného času nabízí i soukromá Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra v Praze. Jedná se o bakalářský studijní obor Sportovní a volnočasový pedagog, realizovaný ve studijním programu Tělesná výchova a sport. Možné je zvolit jak prezenční, tak i kombinovanou formu studia. To se zaměřuje na osvojení základních vědomostí a dovedností z oblasti biomedicíny, sportovních disciplín, organizování volného času aj. Opomenuta není ani odborná praxe. Absolventi se mohou uplatnit jako pracovníci DDM, ve školních družinách, mateřských školách, kulturních a osvětových institucích pro dospělé ad.⁵¹

Ráda bych zmínila i Univerzitu Palackého v Olomouci⁵², konkrétně Fakultu tělesné kultury, která nabízí bakalářské a navazující magisterské studium oboru Rekreatologie. Zájemci o studium mohou volit mezi prezenční či kombinovanou formou studia. Bakalářské studium připravuje studenty jako specialisty v oblasti využívání volného času, managementu a podpory zdraví v oblasti pracovního a životního prostředí. Během studia se mohou hlouběji profilovat ve dvou specializacích. Jednak Management rekreace a sportu, jednak Management životního stylu. Absolventi první specializace se uplatňují v domech dětí a mládeže, cestovních kancelářích, poradenství, sportovních svazích, neziskových organizací, lázeňství aj. Absolventi druhé specializace naleznou uplatnění v oblastech přípravy projektů rekreace, výchovy a vzdělávání, kde analyzují, navrhnou, tvoří programy pro rozvoj osobnosti, zlepšení kvality životního stylu aj. U navazujícího magisterského studia je větší důraz kladen na aplikaci získaných teoretických poznatků do praxe. I zde se student může profilovat ve dvou specializacích a to Management rekreace a cestovního ruchu či Management životního stylu. Absolventi s první specializací se uplatňují v oblasti cestovního ruchu, centrálních a regionálních agentur, ve státní správě a správách národních parků. S druhou specializací se uplatní hlavně ve sportovních, volnočasových a zdravotnických zařízeních a i v oblasti soukromého podnikání.

Jako poslední můžeme zmínit Pedagogiku volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. Fakulta nabízí tento obor v bakalářském či navazujícím magisterském studijním programu Vychovatelství, v prezenční či kombinované formě

⁵¹ Srov. ŠTVS PALESTRA. *Studijní program* [online].

⁵² Srov. Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. *Studijní obory* [online].

studia. Třileté bakalářské studium připravuje absolventy pro práci s dětmi a mládeží ve volném čase. Mohou se uplatnit jako vychovatelé, animátoři, v tělovýchovných či sociálních zařízeních aj. Absolventi dvouletého navazujícího magisterského studia mají nejen pedagogickou kvalifikaci, ale i základní znalosti z oblasti sociologie, filosofie, managementu. Studium připravuje absolventy pro řídicí funkce, tedy vedení volnočasových zařízení, tvorbu koncepcí využívání volného času, působení v rámci státní správy aj. Zájemci mají možnost studovat i v tzv. nultého ročníku v rámci celoživotního vzdělávání, kdy po úspěšném absolvování dvousemestrálního kurzu mohou nastoupit do druhého ročníku řádného studia oboru Pedagogika volného času.⁵³

Kompletní přehled akreditovaných studijních oborů a vzdělávacích programů na vysokých školách v ČR (k lednu 2011), jejichž součástí je studium pedagogiky volného času, poskytuje na svých webových stránkách Asociace pedagogů volného času (příloha I.).⁵⁴

A to není vše. V únoru roku 2013 skončil projekt Národního institutu dětí a mládeže – Klíče pro život – Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání⁵⁵, který se uskutečňuje za spolupráce s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy už od 1. dubna 2009. Hlavními účinkujícími projektu jsou lidé pracující s dětmi a mladými lidmi v rámci jejich volného času v institucích celé České republiky, jako jsou střediska volného času, školní družiny, školní kluby a nestátní neziskové organizace.

Cílem projektu bylo posílit celoživotní vzdělávání osob pracujících s dětmi a mládeží a zejména zkvalitnění systému zájmového a neformálního vzdělávání. Jednou z klíčových priorit bylo právě studium pedagogiky volného času, respektive profesní příprava pedagogů volného času. Také mimo jiné podpora a zkvalitnění vzdělávání lidí, kteří pracují s dětmi v jejich volném čase. Dosud byl projekt hodnocen úspěšně, jak jeho absolventy, tak jejich zaměstnavateli. V rámci tohoto projektu si zájemci mohli zvolit ze tří forem studia⁵⁶:

⁵³ Srov. TF JCU *Pedagogika volného času* [online].

⁵⁴ Srov. AVPVC. *Studijní obory PVČ 2011* [online].

⁵⁵ Srov. NIDM. *Klíče pro život* [online].

⁵⁶ Srov. KOHOUTOVÁ, V. *Prokletí si studium pedagogiky volného času cestu na vysoké školy* [online]?

- E-learningové studium, které je rozčleněno na vstupní prezenční tutoriál, 6 tematických kapitol studovaných e-learningovou formou a závěrečné zkoušky. Absolventi získali Osvědčení akreditovaného programu NIDM MŠMT o získané kvalifikaci v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.
- Tříleté studium pedagogiky volného času.
- Kurz prevence syndromu vyhoření pro pedagogy volného času s odbornou kvalifikací, kteří pátrají po nových podnětech a profesní podpoře.

Pro zajímavost zde uvádím analýzu studijních plánů fakult k 30. 12. 2010. Jedná se o Technickou univerzitu v Liberci: Fakulta přírodovědně – humanitní a pedagogická (FPHP TUL), Univerzita Hradec Králové: Pedagogická fakulta (PF UHK), Univerzita Jana Evangelisty Purkyně: Pedagogická fakulta (PF UJEP), Jihočeská univerzita: Teologická fakulta (TF JU). Na všech výše uvedených fakultách lze Pedagogiku volného času studovat jako samostatný obor v bakalářském stupni, navazující stupeň nabízí pouze Teologická fakulta v Českých Budějovicích. Šetření přineslo následující výsledky.⁵⁷

- Vzdělávací oblasti u Bc. a NMgr. se lišily jednak v míře zastoupení předmětů, jednak v jejich počtu (například u NMgr. chybělo hned šest kategorií pro srovnání).
- Obsah studia NMgr. tvoří převážně filosofie, etika a příbuzné předměty jako například teologie. Za filosofií následují pedagogické disciplíny, sociologie, výzkum, zpracování diplomové práce, řízení neziskových organizací a praxe.
- Obsah studia Bc. tvoří převážně vedení zájmových činností, obecné pedagogické disciplíny a jejich aplikace (například environmentální výchova), psychologie, praxe, posledním, nejvíce zastoupeným předmětem, je pedagogika volného času. Většina předmětů u Bc. je zastoupena ve studijních plánech zmiňovaných fakult, kromě uvedení do studia na VŠ, sociologie, management a marketing, právo a ITC. Studijní plány Bc. se nejvíce lišily v kategorii filosofie, etika, vedení zájmových činností, bakalářská práce, praxe, fyziologie a první pomoc a pedagogika volného času.

⁵⁷ Srov. BAUMAN, P. *Současné podoby pedagogiky volného času* [online].

- U Teologické fakulty JU, se z důvodů jejích specifík, klade důraz především na filosofickou reflexi, studium kultury a její duchovní dimenze, praxi a pedagogiku volného času jako samostatnou disciplínu. Menší zastoupení má metodika vedení zájmových činností. Podobně je tomu i u Pedagogické fakulty UHK, která se zaměřuje převážně na tělesnou výchovu a sport, dále pak na výzkum a závěrečné práce.
- Zjištěné hodnoty u jednotlivých kategorií byly vypočítány dle kreditového ohodnocení jednotlivých předmětů bakalářského studijního programu, kdy jejich konečný součet představoval 180 kreditů. Do šetření byly zahrnuty povinné předměty, povinně volitelné a výběrové (ostatní). Povinně volitelné předměty byly ve studijních plánech seskupovány do modulů, a pokud se shodovaly se zjišťovanými kategoriemi, byla započítána kreditová hodnota celého modulu. Pokud moduly zasahovaly do více tematických oblastí, započítávala se jen poměrná část kreditů modulu.

Tabulka č. 1: Začlenění vyučovacího předmětu Pedagogika volného času do studijních oborů vyučovaných na vysokých školách a univerzitách v ČR⁵⁸

	FPHP TUL	PF UHK	PF UJEP	TF JU Bc.	Průměr Bc. (%)	TF JU NMgr.
Vedení zájmových činností	25,6	32,2	29,4	14,4	25,4	3,3
Ped. disciplíny a jejich aplika.	22,8	18,3	17,8	17,2	19,0	8,3
Psychologie	10,0	9,4	14,4	11,7	11,4	6,7
Praxe, exkurze do zařízení	8,3	8,3	8,3	16,7	10,4	10,0
Pedagogika vol. času	5,6	3,3	3,3	8,9	5,3	8,3
Ostatní	1,1	1,7	8,9	6,1	4,4	-
Závěrečná práce, výzkum	4,4	8,3	1,1	3,3	4,3	13,3
Filosofie, etika aj.	1,1	1,1	1,1	12,8	4,0	23,3
Fyziologie, první pomoc	2,8	6,7	3,9	1,1	3,6	-
Cizí jazyk	5,6	2,8	2,2	2,2	3,2	-
Andragogika	2,2	2,2	2,2	1,1	1,9	-
Uvedení do studia na VŠ	2,8	1,7	-	2,8	1,8	-
Sociologie	-	2,8	1,7	1,7	1,5	14,2
Management a marketing	3,3	-	2,2	-	1,4	10,0

⁵⁸ BAUMAN, P. *Současné podoby pedagogiky volného času* [online].

Právo	3,3	-	2,2	-	1,4	2,5
ITC	1,1	1,1	1,1	-	0,8	-
Celkem	100%	100%	100%	100%	100%	

K 31. 12. 2010 se pak pedagogika volného času vyučovala jako samostatný předmět na 3 soukromých vysokých školách, 13 veřejných vysokých školách (23 fakultách) a celkově se pak objevuje ve 48 studijních oborech. Podrobněji v následující tabulce⁵⁹.

Tabulka č. 2: Začlenění vyučovacího předmětu Pedagogika volného času do studijních oborů vyučovaných na vysokých školách a univerzitách v ČR⁶⁰

Zaměření oboru	Počet	Název studijního oboru
sport, péče o zdraví, rekreace	13	Animátor sportovních aktivit, Aplikovaná sportovní edukace bezpečnostních složek, Management sportu, Fyzioterapie, Lázeňství a turismus, Regenerace a výživa ve sportu, rekreologie – pedagogika volného času, Speciální edukace bezpečnostních složek, Sportovní a volnočasový pedagog, Tělesná výchova a sport (2x), Všeobecná sestra, Výchova ke zdraví
obecná pedagogika a učitelství	12	Pedagogika, Učitelství – společný základ, Osobní specializace, Učitelství náboženství pro základní školy, Učitelství pedagogiky pro SŠ, Učitelství praktického vyučování (2×), Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, Učitelství pro SŠ a 2. stupeň ZŠ, Učitelství tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ
sociální pedagogika, sociální práce	12	Pedagogika – sociální práce, Peniterciární péče, Sociálněpedagogické asistentství, Sociálněpedagogická asistence, Sociální patologie a prevence, Sociální pedagogika (5×), Sociální pedagogik
cestovní ruch a management	3	Management volného času, Řízení volnočasových aktivit, Průvodcovská činnost v cestovním ruchu
Speciální pedagogika	3	Speciální pedagogika, Speciální pedagogika pro vychovatele, Speciální pedagogika předškolního věku
vychovatelství	3	Vychovatelství, Vychovatelství s volnočasovým a resocializačním zaměřením
Pedagogické asistentství	2	Asistent pedagoga, Pedagogické asistentství

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

Celkem	48	
--------	----	--

Pedagogika volného času má tedy své místo hned v několika studijních oborech, které se zaměřují na širokou škálu oblastí, kde se dá s volným časem pracovat. Od lázeňství, sportu, přes zdravotnictví, turismus, až k přímé výchovně-vzdělávací činnosti. A všechny tyto oblasti se absolventům pedagogiky volného času otevírají jako možnosti jejich pracovního uplatnění.

2 PEDAGOG VOLNÉHO ČASU JAKO PROFESE

Spousta⁶¹ hovoří o současné společnosti, která čelí celé řadě problémů, jejichž zdrojem jsou ekonomické, morální, sociální příčiny, ale navíc i změny ve vnímání a chápání bipolarity práce a volného času. Jedinec současné moderní společnosti hledá smysl svého života, pracovní uplatnění, ale má zájem i o uspokojení svých osobních přání, kdy není na nikom závislý, tedy ve volném čase. A právě zde se dostává do popředí pedagogika volného času a její výchovné působení. Jde vlastně o snahu umožnit takovému jedinci plný rozvoj v rovině ekonomické, politické a kulturní tak, jak to vyžaduje společnost. A zároveň mu dát prostor pro jeho osobní uspokojení, sebepoznání, kreativitu, regeneraci, seberealizaci a sebevzdělávání. Tento prostor pro změnu postoje k sobě samému, ostatním lidem, společnosti, životním hodnotám, morálním hodnotám a životnímu stylu, nabízí právě volný čas, chápaný jako hlavní nástroj pedagogiky volného času.

K tomu, aby se jedinec mohl ve svém volném čase plně rozvinout, kultivovat a došel k hlubšímu sebepoznání, je podle Vážanského a Smékala⁶² zapotřebí odborníka, který bude volit vhodné aktivity, poskytovat konzultace, zajišťovat plánování činností a respektovat odsvědčené metody a formy práce. Tímto odborníkem je tedy pedagog volného času.

V současné době se setkáváme s tím, že se tento pojem stále častěji používá, i když zatím není přesně vymezen, a to ani v rámci školské legislativy. Podívejme se tedy na to, jak se profesi pedagoga volného času pokoušejí vymezit jednotliví autoři. Spousta tuto profesi definuje následovně. „*Pedagog volného času jako profesionálně připravený odborník promýšlí, projektuje a zabezpečuje efektivní činnosti ve volném čase se zřetelem k cílenému komplexnímu utváření osobnosti jedince.*“⁶³

Podobně to vidí i Pávková⁶⁴, která pedagogem volného času označuje profesionálního a dobrovolného výchovného pracovníka, který působí v oblasti volného času dětí, mládeže, dospělých, ale i osob středního a staršího věku.

⁶¹ Srov. SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Kapitola 12.1 Biofyzické a psychické předpoklady úspěšnosti, s. 128 – 130.

⁶² Srov. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, s. 101.

⁶³ SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Kapitola 12.3 Pedagogická a společenská autorita pedagoga volného času, s. 135.

⁶⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Průvodce studiem oboru pedagogika volného času*, s. 17.

Dle § 2 zák. č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících⁶⁵ spadá pedagog volného času mezi pedagogické pracovníky:

Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou nebo přímou speciálně pedagogickou nebo pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu 1) dále jen „přímá pedagogická činnost“; Je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízení sociálních služeb.

Přímou pedagogickou činnost vykonává

- a) učitel,*
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,*
- c) vychovatel,*
- d) speciální pedagog,*
- e) psycholog,*
- f) pedagog volného času,*
- g) asistent pedagoga,*
- h) trenér,*
- i) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně*
- j) vedoucí pedagogický pracovník.*

Vzhledem k tomu, že pedagogickým pracovníkem může být i zaměstnanec vykonávající přímou pedagogickou činnost v zařízení sociálních služeb, je na místě zmínit zákon v souvislosti se zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách⁶⁶. Problém ale nastává v momentě, kdy jde o zaměstnání, které je na pomezí sociální práce. Podle

⁶⁵ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 1. září 2012.

⁶⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1. lednu 2014.

tohoto zákona představuje sociální práce celou řadu činností, včetně výchovně- zdělávacích a aktivizačních činností. Přesto v této oblasti mohou pedagogové volného času působit jen jako pracovníci v sociálních službách (sociální pedagog), často i se zařazením do nižší platové třídy.

Pro výkon činnosti musí pedagogický pracovník dle § 3 zákon č. 563/2004 Sb.⁶⁷, zákon o pedagogických pracovnících splňovat určité předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li stanoveno jinak.

Vážanský a Smékal⁶⁸ dodávají, že označení pedagog volného času bývá nahrazováno označením poradce volného času, manažer volného času, animátor aj. A to nejen vzhledem k širokému poli možností jeho uplatnění, ale i práci s jedinci různých věkových kategorií. I tato skutečnost přispívá k tomu, že nelze jednoznačně a přesně vymezit jeho profil, ale pouze jeho hlavní poslání. Tím je organizace a koordinace volného času svěřených osob, konzultace, spolupráce s institucemi, které nabízejí služby ve volném čase, realizace výzkumů ohledně způsobu trávení volného času aj.

2.1 Profesní příprava pedagoga volného času

Ještě předtím, než se začnu věnovat samotné přípravě profese pedagoga volného času, bych se zde ráda objasnila význam několika termínů: *zaměstnání*, *pracovní pozice*, *profese a povolání*. Špok⁶⁹ je vymezuje následovně.

Zaměstnání je chápáno tak, že jsme nositeli určité role na poli práce. Z právního hlediska můžeme hovořit o zaměstnaneckém vztahu, který je podrobuje zákoníku práce. Mít zaměstnání znamená, že pracujeme pod hlavičkou určité firmy, která z velké části

⁶⁷ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 1. září 2012.

⁶⁸ Srov. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, s. 79 – 102.

⁶⁹ Srov. ŠPOK, D. Povolání, zaměstnání, pracovní pozice nebo profese [online]?

přebírá odpovědnost za naše případné chyby, máme svého nadřízeného a pobíráme plat. Rovněž sem patří i skupina lidí či svobodná povolání, kde nadřízený, zaměstnavatel chybí. Zaměstnání tedy popisuje činnost, kterou se zaměstnáváme, zabýváme a kterou si vyděláváme na své živobytí.

Pracovní pozice (pracovní místo) v určité společnosti, mající svou strukturu, kam přicházíme, hlásíme se, na které se pořádá výběrové řízení, odkud odcházíme a na kterém nám je vymezena určitá role zaměstnance (umístění ve firmě, pracovní náplň, odpovědnost). Tuto roli máme po určitou dobu, u daného zaměstnavatele. Např. někdo může být celý život zaměstnán jako obchodní manažer, ovšem u různých firem. Pracovní pozice se tedy budou lišit, ale zaměstnání zůstane stejné či podobné.

Profese je přesně vymezená pracovní role, která se často zaměřuje se zaměstnáním. U profese se ovšem klade důraz na celkovou roli, odpovědnost, výsledky, dovednosti, znalosti a schopnosti. Např. profese lékař: vystudoval lékařskou fakultu, má určitou praxi a je zodpovědný za léčbu pacientů. Určitá profese ale může mít různá zaměstnání nebo specializace. Jedinec, profesí lékař, může být zaměstnán jako chirurg, vysokoškolský učitel, vědec a může být obsazen do různých pracovních pozic, například se může jednat o primáře 1. interní kliniky Nemocnice Písek. V souvislosti s profesí se často hovoří o profesním vzdělávání, profesní kvalifikaci, profesní komoře ad. Proto je změna profese mnohem obtížnější a zdlouhavější než změna zaměstnání.

Povolání má nejobecnější charakter a často nahrazuje pojem zaměstnání či profese. Pokud jde o jeho jasné vymezení, lze říci, že povolání je spojeno s posláním, naplněním, smyslem, který chceme v práci nalézt. Ano, pracujeme na nějaké pozici, něčím se zaměstnáváme, ale jsem i zároveň volání, povolávání k nějakému určení.

Způsoby profesní přípravy pedagogů volného času vymezuje § 17 zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících⁷⁰. Kvalifikační předpoklady pedagoga volného času lze s těmi, které se vztahují k vychovatelům – ovšem drobné odchylky tu jsou, ztotožnit. Navíc v důsledku novely zákona od 1. září 2012 rozeznává ustanovení § 17 dvě kategorie pedagogů volného času. Chybí tu ovšem vymezení těchto kategorií. Zásadním rozdílem je rozsah konané činnosti, který převažuje u první kategorie:

⁷⁰ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 1. září 2012.

(1) Pedagog volného času, který vykonává komplexní přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání ve školách a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, získává odbornou kvalifikaci

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a

vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo

studiem pedagogiky,

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a

vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo

studiem pedagogiky,

e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a

vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo

studiem pedagogiky.

(2) Pedagog volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání ve školách a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, získává odbornou kvalifikaci

a) vzděláním podle odstavce 1, nebo

b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

Valenta⁷¹ uvádí, že v patřičném zákoně chybí přesné vymezení těchto kategorií. Tedy komplexní přímé pedagogické činnosti a dílčí přímé pedagogické činnosti. Musíme si tedy vystačit s tím, že první kategorie zahrnuje pedagogy volného času, kteří vykonávají svou činnost v plném či převažujícím pracovním úvazku ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání a koordinující vedoucí činnost zájmových útvarů (bývají označováni jako vedoucí oddělení). Druhá kategorie představuje tzv. externisty, jinak řečeno vedoucí jednotlivých zájmových útvarů. Rozsah jejich práce ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání bývá jen několik hodin vedle svého hlavního zaměstnání.

Způsoby získání odborné kvalifikace pedagoga volného času lze shrnout takto⁷²:

- *kvalifikace učitele 1. a 2. stupně základní školy, učitele střední školy (všechny kategorie), učitele uměleckých předmětů, učitele jazykové školy, pokud bylo ve všech uvedených případech dosaženo vysokoškolského vzdělání,*
- *vysokoškolské (neučitelské) vzdělání zaměřené na jakoukoli pedagogickou odbornost (postačuje i bakalářský studijní program); dosud bylo vyžadováno zaměření na pedagogiku volného času nebo sociální pedagogiku;*
- *s účinností od 1. září 2012 je nově daná možnost získat kvalifikaci pedagoga volného času i pro absolventy nepedagogických vysokoškolských oborů (i jen bakalářských) s podmínkou doplnění studia pedagogiky;*
- *vyšší odborné vzdělání zaměřené na studium jakéhokoli pedagogického oboru; dosud zákon připouštěl na tomto stupni vzdělání jen zaměření na pedagogiku volného času nebo vychovatelství nebo sociální pedagogiku;*
- *vyšší odborné vzdělání (jakékoliv) doplněné alespoň studiem pedagogiky v akreditovaném zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, minimální rozsah tohoto studia stanoví nově prováděcí předpis (vyhláška č. 317/2005 Sb.); dřívější právní úprava stanovila tento minimální rozsah, a to v počtu 80 hodin, přímo v tomto zákoně;*

⁷¹ Srov. VALENTA, J. *Shrnutí změn v zákoně o pedagogických pracovnících vyvolaných novelou zákona od 1. září 2012* [online].

⁷² Tamtéž.

- *střední vzdělání s maturitní zkouškou zaměřené na studium jakéhokoli pedagogického oboru; dosud zákon připouštěl na tomto stupni vzdělání jen zaměření na pedagogiku volného času nebo vychovatelství;*
- *střední vzdělání s maturitní zkouškou (jakékoliv) doplněné alespoň studiem pedagogiky v akreditovaném zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků; minimální rozsah tohoto studia stanoví nově prováděcí předpis (vyhláška č. 317/2005 Sb.); dřívější právní úprava stanovila tento minimální rozsah, a to v počtu 80 hodin, přímo v tomto zákoně.*

Pro druhou kategorii pedagogů volného času (tzv. externí pracovníky vedoucí jednotlivé zájmové útvary) připouští zákon kromě výše uvedených způsobů získání odborné kvalifikace také jen střední vzdělání s výučním listem (ve kterémkoli oboru) s podmínkou doplnění studia pedagogiky.

Pávková⁷³ se k jednotlivým typům škol vyjadřují následovně. Studium na *středních pedagogických školách* má své slabé a silné stránky. Za slabou stránku je považováno to, že studenti jsou připravováni pro práci ve standartních podmínkách, pracují většinou s mladšími, zdravými dětmi bez závažnějších výchovných problémů. Další negativum pak představuje volba této profese v nízkém věku, absence zkušeností z práce s dětmi a problémy s uplatnění absolventů, kteří začínají vykonávat své povolání ve věku 18 – 19 let. Pozitivum pak představuje jednak dostatek příležitostí pro rozvoj dovednosti v oblastech zájmových činností, jednak dostatek prostoty pro odbornou praxi ve školských zařízeních.

Jako možnost pro vyrovnání výše zmíněných nedostatků se nabízí studium na *vyšší odborné škole* se zaměřením na pedagogiku volného času. I zde se lze setkat s obtížemi, které se týkají obsahu i budoucího uplatnění absolventů. Avšak vyšších odborných škol je velice málo.

Velice vítané je studium pedagogiky volného času na *vysokých školách*, ale nabídka studijních oborů s tímto zaměřením je celkem omezená. Jako kompromis se nabízí možnost programů celoživotního vzdělávání. Uchazeči jsou převážně absolventi

⁷³ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Kapitola 3. Způsoby profesní přípravy pedagogů volného času a vychovatelů, s. 135 – 137.

středních škol, kteří již mají praktické pedagogické zkušenosti a znají podmínky této práce. Kladem je zde i osobní zralost studujících.

Autorka dodává, že vzhledem k náročnosti této profese, která bývá často společností podceňovaná, je nutné rozšiřovat možnosti vyššího odborného studia a vysokoškolského studia tohoto zaměření, a nejen v podobě prezenční formy. Nutností je i vytvořit systém celoživotního vzdělávání pedagogů volného času v různých formách (specializační, rozšiřující studium apod.).

Možnost dalšího rozvoje zaměstnanců vzděláváním pedagogických pracovníků je uvedena v § 229 – 235 zákoníku práce č. 262/2006 Sb.⁷⁴ Tyto paragrafy vymezují podmínky poskytování odborné praxe absolventům, prohlubování kvalifikace, zvyšování kvalifikace ad.

Je na místě zmínit vyhlášku 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků⁷⁵, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Zejména je důležitá její příloha 5, která určuje vztah kariérních stupňů a zařazení do platové třídy. Tento předpis také blíže stanovuje obsah jednotlivých činností pedagoga volného času. Jeho znalost pomůže i předstávám o uplatnění absolventů v praxi a může být určitým vodítkem pro obsah jejich přípravy během studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole.

Pro kariérní stupeň 1. je stanovena 8. platová třída, není vyžadována specializace, ale odborná kvalifikace podle § 17 zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. (dále jen § 17 z.).⁷⁶, o které jsem se již v této kapitole zmínila. Náplň činnosti pedagoga volného času zde představuje například jeho účast při spontánní činnosti, zabezpečuje program a dozor v souladu ŠVP daného zařízení. Jedná se například o střediska volného času, školní družiny či kluby, ke kterým se vztahuje vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.⁷⁷

Pro 2. kariérní stupeň je stanovena 9. platová třída, kde se vyžaduje odborná kvalifikace podle § 17 z. Zde platí totéž co u 1. kariérního stupně, ale spadá sem ještě povinnost vykonávat informační činnost, konzultační činnost a poskytovat odbornou poradenskou pomoc v oblasti volného času. A to především ve školách, školských

⁷⁴ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění platném k 1. lednu 2014.

⁷⁵ Srov. Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění platném k 1. listopadu 2013.

⁷⁶ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 1. září 2012.

⁷⁷ Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění platném k 31. srpnu 2012.

zařízeních, občanských sdruženích a dalším zájemcům. Tito pracovníci mohou například poskytovat poradenskou činnost pro své kolegy ze školní družiny, školního klubu nebo radí při organizování zájmové činnosti jiným pedagogickým pracovníkům. Informační činnost spočívá v poskytování informací o možnostech činností, které mohou v dané oblasti zájmové činnosti realizovat (např. jaká zařízení mohou s dětmi navštívit, sportovní a kulturní akce, kterých se mohou zúčastnit). Do konzultační činnosti spadá například pomoc dobrovolným pracovníkům ohledně ŠVP, s přípravou náplně schůzky, přehlídky aj. V tomto kariérním stupni jsou pracovníci kompetentní poradit i těm, kteří jsou specialisty v nějaké činnosti a mají třeba menší zkušenosti v oblasti pedagogiky. Měli by být například schopni organizovat základní kola soutěží, které jsou vyhlašovány buď v místě, nebo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Pro vykonávání specializovaných činností musí splňovat odbornou kvalifikaci podle § 17 z., ale navíc mít ještě další kvalifikační předpoklady podle § 9 vyhlášky o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků 317/2005⁷⁸ (dále jen § 9 v.), která představuje jednotlivé specializační činnosti. Posledním požadavkem je 2 roky praxe (tzn. vykonávání přímé pedagogické činnosti).

Pro 3. kariérní stupeň je stanovena 10. platová třída, kde se vyžaduje odborná kvalifikace podle § 17 z. Tito pracovníci vykonávají komplexní pedagogickou, primárně diagnostickou a preventivní činnost v oblasti volného času včetně prevence. To znamená, že by měli umět udělat primární diagnostiku, čili být schopni někomu poradit jak třeba najít hudebně talentované dítě, sami si ho umět vytipovat, doporučit ho například do základní umělecké školy či na konzervatoř. To samé u sportovních, technických a jiných talentů. Je schopen vytvořit například roční plán nějakého kroužku a dokázat v této oblasti poradit i dalším vedoucím zájmových kroužků (organizační a obsahové zabezpečení, stanovení cílů, kompetencí aj.).

Pro specializovanou činnost jsou opět nutná odborná kvalifikace podle § 17 z., další kvalifikační předpoklady podle § 9 v. a 2 roky praxe.

Pro 4. kariérní stupeň je stanovena 11. platová třída, kde se vyžadována odborná kvalifikace podle § 17 z. Do činnosti těchto pracovníků je zahrnuta tvorba obecných celostátních nebo krajských forem a metod ve výchově a vzdělávání v oblasti volného

⁷⁸ Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění platném k 1. listopadu 2013.

času, komplexní metodická a koordinační činnost v oblasti výchovy a vzdělávání a dalšího vzdělávání pracovníků. Jedná se o pracovníky například na krajské úrovni, kteří se podílejí na tvorbě koncepce mimoškolního vzdělávání, respektive zájmového vzdělávání, v rámci kraje. Mohou ale i proškoloval příslušné pracovníky, kteří tuto činnost zabezpečují v terénu, vytvářejí systém protidrogové prevence, metodické materiály ad.

Pro specializovanou činnost jsou opět nutná odborná kvalifikace a specializace podle § 17 z., další kvalifikační předpoklady podle § 9 v. a 2 roky praxe.

Pro 5. kariérní stupeň je stanovena 12. platová třída, kde se vyžaduje odborná kvalifikace podle § 17 z., další kvalifikační předpoklady podle § 9 v. a 3 roky praxe. Jedná se o metodickou a specializovanou poradenskou činnost poskytovanou pedagogům a tvorba preventivních programů. Spadá sem například tvorba preventivních programů v rámci nějakého regionu, kraje, podílení se na koncipování činnosti nízkoprahové zařízení aj.

Pro 6. kariérní stupeň je stanovena 13. platová třída, kde se vyžaduje odborná kvalifikace podle § 17 z., další kvalifikační předpoklady podle § 9 v. a 5 roků praxe. Obsah činnosti představuje tvorbu komplexní celostátní koncepce rozvoje oblasti volného času. Může to být například změna vyhlášek, tvorba minimálního programu prevence, proškolení inspektorů atd.

Platové ohodnocení pedagogických pracovníků je vymezeno v nařízení vlády č. 564/2006⁷⁹ Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. Konkrétně se jedná o přílohu 5. Podstatné je, že dotýčný je zařazen do příslušného kariérního stupně a platové třídy podle nejnáročnější činnosti, kterou má v náplni práce.

Tabulka č. 3: Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů zaměstnanců, kteří jsou pedagogickými pracovníky (v Kč měsíčně)⁸⁰

		Platová třída
--	--	---------------

⁷⁹ Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění platném k 1. lednu 2012.

⁸⁰ Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění platném k 1. lednu 2012.

Platový stupeň	Počet let započítatelné praxe	1	2	3	4	5	6	7	8
1	do 6 let	8 000	8 300	8 800	9 550	10 350	11 200	12 150	15 000
2	do 12 let	8 250	8 750	9 500	10 300	11 150	12 100	13 100	15 600
3	do 19 let	8 700	9 450	10 200	11 050	12 000	13 000	14 150	16 250
4	do 27 let	9 350	10 150	11 000	11 950	12 950	14 050	15 200	17 000
5	nad 27 let	10 100	11 000	11 850	12 850	13 950	15 100	16 400	17 800

Platový stupeň	Roky započítatelné praxe	Platová třída							
		9	10	11	12	13	14	15	16
1	do 6 let	20 000	20 100	20 200	20 300	20 500	21 200	23 450	25 400
2	do 12 let	20 250	20 450	20 550	21 000	21 250	22 750	25 250	27 350
3	do 19 let	20 600	20 900	21 000	21 800	22 800	24 500	27 150	29 450
4	do 27 let	21 050	21 450	21 650	22 650	24 550	26 450	29 250	31 700
5	nad 27 let	21 600	22 000	22 500	24 400	26 300	28 500	31 500	34 100

Z tabulky vyplývá, že platové rozdíly mezi začínajícím a „končícím“ pedagogem jsou jen nepatrné. Je tedy vcelku jedno, jak je na tom pedagogický pracovník se vzděláním a praxí.

Z dalších předpisů, které by mohly nápomocné, můžeme zmínit nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.⁸¹

Marariková a Masarik⁸² uvádějí tři hlediska, z kterých je třeba při profesionální přípravě pedagogů volného času vycházet – *materiální, organizační a personální*:

Materiální hledisko představuje především objem finančních prostředků vynakládaných na zřizování a chod institucí pro volný čas, prostorů pro volnočasové aktivity, ale i mzdy pracovníků působící ve volném čase.

⁸¹ Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění platném k 1. září 2009.

⁸² MASARIKOVÁ, A., MASARIK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*, s. 49 – 50.

Organizační hledisko představuje soubor problémů souvisejících s nevyjasněnými kompetencemi organizací, institucí, spolků, nadací, občanských sdružení, které mají co do činění s volným časem. Výrazně to tak narušuje profesní přípravu učitelů, pedagogů volného času i vychovatelů.

Personální hledisko je skupina kvalifikovaných pracovníků, zajišťujících výchovu ve volném čase. Ovšem kvalifikace těchto pracovníků, zaměstnanců škol a školských zařízení je v řadě případů nedostačující.

Dále Masariková a Masarik⁸³ vyzdvihují náročnost a významnost této profese, i když ze strany společnosti není zatím patřičným způsobem oceněna. Stále převládá názor, že profese učitele je v porovnání s prací vychovatelů, pedagogů volného času aj., mnohem náročnější. A proto není pro pracovníky v oblasti volného času zapotřebí vysokoškolského vzdělání. Opak je pravdou. Pracovníci působící v oblasti volného času pracují ve specifických podmínkách. Nejen že vychovávají, ale podílí se i na přípravě vyučování, různých formách učení, zasahují do vzdělávání, pracují s dětmi a mládeží, které mohou být unavené z vyučování, nemají vymezené pracovní hodiny, nemají učební osnovy, kvalitní učebnice aj. Dochází i k určitému paradoxu. Na jedné straně je nepříznivá ekonomická situace, která snižuje počet volnočasových zařízení i počty pracovníků. Druhá strana pak představuje práci zaneprázdněné rodiče, kteří nemají čas se svým dětem věnovat. Ty pak tráví svůj volný čas v partách, které na ně nemají vždy ten nejlepší vliv. Následkem je nárůst sociálně patologických jevů. Je důležité si uvědomit, že čím víc bude kvalifikovaných pracovníků a volnočasových zařízení, tím méně dětí a mládeže se bude dostávat do sporu se zákonem a společenskými normami.

2.1.1 Profil pedagoga volného času

Z tohoto hlavního poslání se pak jednotliví autoři pokoušejí o formulaci schopností, vlastností, kompetencí aj., které by měl pedagog volného času mít a od kterých se má jejich příprava a vzdělávání odvíjet.

⁸³ Srov. MASARIKOVÁ, A., MASARIK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*, s. 50 – 53.

Jak uvádějí Vážanský a Smékal⁸⁴, zabezpečení jedince činnostmi ve volném čase je účinné jen tehdy, když je k dispozici odborník, který volí a zprostředkovává adekvátní aktivity, poskytuje konzultace, zabezpečuje plánování činností, respektuje pedagogická pravidla aj. Z tohoto důvodu musí pedagog volného času vystupovat hned v několika rolích:

- jako *diagnostik* se zajímá o potřeby a zájmy klientů, jejich úroveň a stupně rozvoje racionální sféry, emocí, motoriky (musí tedy znát škály diagnostických metod, metodologie),
- jako *poradce* napomáhá co k nejlepšímu využívání volného času, přestování správných návyků v denním režimu, odstraňování zlovyků při plnění povinností (důležité jsou zde teoretické poznatky, ale i praktické zkušenosti z oblasti formování psychických funkcí, pedagogická komunikace, empatie),
- jako *podněcovatel* se podílí na komplexním, individuálním rozvoji jednotlivců ve všech úrovních (kognitivní, emocionální, senzomotorické), osvojování příznivých mravních a povahových vlastností, rozvoji individuálních vlastností, schopností, vloh a nadání, podporuje seberealizaci a sebevzdělávání jedince, při tom všem respektuje výchovné zásady dobrovolnictví, názorového pluralismu, demokracie, humanismu atd. (apel je kladen na znalosti z teorie školní a mimoškolní výchovy, vývojové a pedagogické psychologie, psychologie osobnosti ad.),
- jako *strůjce* má dobrovolně prováděnou činnost zajišťovat tak, aby klientovi přinesla uspokojení, pocity úspěšnosti (důležité jsou zde poznatky ze sociální psychologie a psychologie osobnosti),
- jako *organizátor* zajišťuje aktivity, při kterých klient může relaxovat, docílit vnitřní rovnováhy, bavit se (požadavkem jsou zde znalosti z oblasti vedení lidí, pedagogické komunikace, pedagogiky volného času),
- jako *koordinátor* je odpovědný za strukturu a průběh volného času.

⁸⁴ Srov. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, s. 101–102.

Masariková a Masarik⁸⁵ hovoří o tzv. *osobní kvalitě*, která ovlivňuje výkon a úspěšnost pedagogů volného času. Kvalitu představuje soubor vědomostí, zručností, návyků, schopností, potřeb, vztahů a předpokladů pro psychické procesy. V tomto případě hlavně pro strategické, tvořivé a flexibilní myšlení.

Autoři v první řadě zmiňují požadavky na osobní vlastnosti pedagogů volného času. U požadavků na osobní vlastnosti je ideální to, když má kladnou povahu, pozitivní přístup k lidem a řešení jejich problémů. Pasivní povahy si jen velmi těžko získávají svěřené jedince, jsou nerozhodní, málo iniciativní, odměření a uzavření.

1. *Požadavky na schopnosti pedagoga volného času.* Schopnosti jsou vrozené dispozice, určitý předpoklad pro úspěšné zvládnutí praktické či teoretické činnosti. V rámci výchovy ve volném čase se rozlišují „všeobecné schopnosti“, kam jako první řadíme *optimální úroveň inteligence* ve třech jejích složkách:

- Teoretické – spadá sem všeobecný, pedagogicko-psychologický přehled, orientace v ekologických, technických, sociálních a jiných problémech.
- Praktické – se uplatňuje při řešení konkrétních problémů, realizaci projektů aj.
- Sociální – projevuje se ve vztazích k pedagogům, institucím, komunitám aj.

K *inteligenci* pak jako za další přiřazují *pracovní návyky*. Tedy pracovní disciplínu, důslednost, schopnost rozhodnout se, rozhodnutí realizovat apod. Vedle „všeobecných schopností“ máme ještě „schopnosti specifické“, kam patří například schopnost pracovat v týmu, motivovat, řešit komplexní úlohy, diagnostické schopnosti a další.

2. *Požadavky na zručnosti pedagoga volného času.* Jde především o učení a cvičení, kterými získá určitý stupeň dokonalosti při provádění činností. Díky tomu dokáže i rychle a efektivně plnit úlohy.

3. *Požadavky kladené na image pedagoga volného času.* Image lze vymezit jako obraz představ, všeobecné mínění veřejnosti o určitém subjektu. Může se jednat

⁸⁵ MASARIKOVÁ, A., MASARIK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*, s. 29 – 42.

o konkrétního člověka, skupinu lidí, zařízení aj. Není tvořená pouze vnějšími projevy, ale jde o komplex vnějších a vnitřních kvalit, znaků a vlastností. U pedagogů volného času hraje image významnou roli při jejich přímém či nepřímém působení na svěřené jedince. Zájem o druhého, podpora a pomoc při řešení problémů, to vše napomáhá k dobré pověsti a upevňování autority pedagoga volného času.

4. *Pedagogické a tvořivé kompetence.* Jde o soubor vědomostí a zručností. U pedagoga jsou pak obzvláště důležité zásady řízení, tedy reflexe, psychohygiena, koordinace aj. Významné jsou dále i *sociální a kulturní kompetence*, kam spadá sociální inteligence, schopnost navazovat kontakty, řízení sociální skupin. Z *komunikačních schopností* jsou to vnímání světa, akceptace názorů, společenská pravidla aj. Svou důležitost mají ale i *ekologické kompetence, technologické kompetence* aj.

Pávková⁸⁶ rozlišuje tři skupiny požadovaných znaků, které jsou významné u všech pedagogických pracovníků, zvláště pak u pedagogů volného času. Jedná se o *pozitivní obecně lidské vlastnosti, vlastnosti obzvláště důležité pro pedagogy* a nakonec *specifické požadavky na vychovatele a pedagogy volného času.*

K první skupině, kterou představují *pozitivní obecné lidské vlastnosti*, se řadí vlastnosti jako dobrá paměť, pozornost, sebeovládání, tvůrčí schopnosti, zvládání emocí aj. Patří sem ale i vědomosti, dovednosti, návyky a postoje, které ke své práci potřebuje. Autoři však zdůrazňují skutečnost, že žádný jedinec nemůže mít všechny uvedené vlastnosti. Vedle svých silných stránek máme i stránky slabé. Je třeba si je uvědomit a dokázat s nimi pracovat.

Do skupiny vlastností *obzvláště důležitých pro pedagogiky* zahrnujeme empatii, komunikační schopnosti, zvládání zátěžových situací, optimismus, pozitivní vztah ke všem věkovým skupinám aj. Opět je namístě připomenout, že ne každý jedinec je nositelem všech těchto vlastností, ale lze se k nim dopracovat.

Do poslední skupiny *specifických požadavků na vychovatele a pedagogy volného času* patří orientace v rozmanitých a rychle se měnících situacích, aktivita, iniciativa, kreativita, hravost, dobrý tělesný i psychický stav, příjemný vzhled, přehled o specifikách jednotlivých věkových skupin aj.

⁸⁶ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy.* Kapitola 3. Způsoby profesní přípravy pedagogů volného času a vychovatelů, s. 132–135.

Velice často se dnes v souvislosti s požadavky na pedagogické pracovníky hovoří o kompetencích. Pedagogický slovník⁸⁷ vykládá *kompetence* jako schopnost či dovednost úspěšně zvládnout nějakou činnost, úkol, zvláště pak v práci a rozmanitých životních situacích.

Projekt Klíče pro život⁸⁸ představuje tzv. *osobní kompetenční portfolio* (dále jen OKP), které vzniklo na základě poznatků a zkušeností z přímé práce pracovníků s dětmi a mládeží, při vytváření vzdělávacích programů aj. Jedná se o vytvoření přehledu obecných způsobilostí (měkkých kompetencí), znalostí, dovedností i praxe. Vytvořením (vyplněním) tohoto portfolia představujeme to, co jsme se naučili, co známe, naše zkušenosti a jak jsem schopni to využívat v praxi. Jde o pomoc mladým i dospělým lidem, kteří pracují s dětmi a mládeží, chtějí se dále vzdělávat nebo se lépe uplatnit na trhu práce. Umožňuje prezentovat znalosti, vědomosti a způsobilosti tak, aby oslovily zaměstnavatele a vzdělavatele. Službu poskytuje ale i organizacím, které pracují s dětmi a mládeží, tím, že zajišťují rozvoj kompetencí svých pracovníků.

Struktura OKP vychází z těchto kompetencí:⁸⁹

1. *odborné kompetence specifické* určují, co má pracovník na konkrétní pozici umět odborně vykonat (diagnostika poruch vozidel),
2. *obecné kompetence* představují to, co má pracovník na konkrétní pozici zvládat nad svojí odbornost, ale co je zároveň pro výkon nezbytné (cizí jazyky). Ty dále dělíme na:
 - *měkké kompetence*, tedy obecné schopnosti, které se rozvíjením stávají kompetencemi (přesvědčivost),
 - *odborné kompetence obecné* představující přenositelný znalostní základ (řízení vozidla).

⁸⁷ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 129.

⁸⁸ Srov. NIDM. *Pro jedince* [online].

⁸⁹ NIDM. *Kompetence – definice* [online].

Ke kompetencím pedagoga volného času se vyjadřuje i Masariková⁹⁰. Na profesní přípravu pedagoga volného času jsou kladeny vysoké nároky. Musí mít mnohostranné vědomosti, pozitivní osobní vlastnosti, výborné komunikační schopnosti a mnoho dalších, které by měly být optimálně sjednocené. Jedině tak bude pedagog volného času schopen zvládat rozmanité úlohy a orientovat se v rozličných situacích. Pedagog volného času pracuje ve specifických podmínkách, učí děti, mládež a dospělé jak pracovat s informacemi, komunikaci, spolupráci, musí čelit vysokým nárokům jako mít mnohostranné vědomosti, zručnost, pozitivní lidské vlastnosti ad. Proto je zapotřebí, aby byl pedagog volného času nositelem specifických kompetencí, od kterých by se měla odvíjet jejich vysokoškolská příprava. Jsou jimi:

- *pedagogické kompetence* – příprava, plánování, projektování, realizace zájmových činností, vytváření pozitivního prostředí, hodnocení zájmové i své vlastní činnosti, schopnost řízení, kontroly, kooperace, komunikační schopnosti, motivační schopnosti, spolupráce s kolegy, znalost zásad psychohygieny aj.;
- *sociální kompetence* – schopnost řešit spory, navazovat vztahy, vnímavost, ovládnutí emocí, autentičnost chování aj.;
- *tvořivé kompetence* – znalosti o řešení pedagogických problémů, jejich nová řešení, podílení se na týmové práci, alternativní postupy řešení problémů aj.;
- *osobnostní kompetence* – akceptace druhých, sebereflexe, asertivita, zodpovědnost, autoregulace aj.

Přehled předpokládaných vlastností, znaků a charakteristik, které se vztahují k volnému času, však podle Vážanského⁹¹ naráží na problémy s profesionalizací. Když se přenášejí typické znaky profesionalizace na kulturní, sociální a výchovná povolání ve volném čase, pak je zřejmé, že jim typické prvky profesionalizace chybí. Jde o tyto znaky:

- *profesní výkon* – soustavně, pravidelně prováděná činnost, která se staví do protikladu k příležitostnému nebo dočasně krátkodobému zaměstnání.

⁹⁰ MASARIKOVÁ, A. Kompetencie pedagóga voľného času. In KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika voľného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*, s. 170 – 174.

⁹¹ Srov. VÁŽANSKÝ, M., SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, s. 104–106.

Z obecného hlediska je volný čas typický výskytem pracovníků, kteří svou činnost vnímají jen jako přechodnou;

- *profesní nezávislost* – jedná se o vykonávání aktivity, kterou jsme si sami, svobodně zvolili, není to nucená práce. Pokud v oblasti volného času nebudou poskytovány příležitosti pro další vzdělávání pracovníků, dojde k omezení jejich profesní samostatnosti;
- *profesní vážnost* – společensky ceněná činnost, díky které získáváme určité úctyhodné místo ve společnosti. Profesní činnost ve volném čase ovšem společnost stále patřičným způsobem nedoceňuje;
- *výchova k povolání* – promyšlené a uspořádané zprostředkování prostředků, metod a odborně specifických způsobů chování. Jde o to se vyvarovat nepřehledností a nepropustnosti vzdělávacích postupů. Značný význam zde má i spolupráce vzdělávacích zařízení;
- *profesní kvalifikace* – specifické znalosti, dovednosti, zkušenosti aj. Je zapotřebí zajistiti, aby činnosti ve volném čase byly zajišťovány kvalifikovanými odborníky;
- *charakteristika povolání* – omezená činnost s uspořádaným vzděláním jako např. doba vzdělávání, úroveň vzdělání, pevně stanovené podmínky zkoušek aj. Jde vlastně o vytvoření profesní charakteristiky;
- *organizace povolání* – činnosti, které podléhají určitým normám, standardům jejich dodržování prověřuje speciální instituce.

2.2 Trh práce

Trh práce charakterizuje Hladík⁹² následovně. Stavebním kamenem trhu práce je nabídka práce a poptávka po práci. Dá se říci, že trh práce svým fungováním velice připomíná trh zboží. Zboží zde představuje lidská práce a cenu zboží mzda.

Mareš⁹³ člení trh práce na:

⁹² Srov. HLADÍK, J. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*, s. 94.

⁹³ Srov. MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém*, s. 58–62.

- *primární trh práce*, ten je charakterizován lepšími a výhodnějšími pracovními příležitostmi s vyšší prestiží, možností profesionálního růstu a lepšími pracovními podmínkami;
- *sekundární trh práce* představuje pravý opak. Pracovní místa se vyznačují nízkou prestiží, špatným finančním ohodnocením, velmi omezenou možností zvýšení kvalifikace a nestabilní pracovní příležitostí, proto se tu častěji setkáváme s nezaměstnaností;
- *interní trh práce* uvnitř jednotlivých podniků;
- *externí trh práce*, kde si tyto podniky vzájemně konkurují;
- *formální trh práce* zahrnuje oficiální pracovní příležitosti a je pod kontrolou společenských institucí, jež ho regulují;
- *neformální trh práce* se kontrole těchto institucí vymyká. Jedná se o nelegální podnikání, práci zahraničních pracovníků bez povolení aj.

Mareš⁹⁴ dodává, že vztah mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu je ovlivněn různými faktory. Řadíme sem faktory osobní, politické, kulturní, vlastnosti pracovní síly jako vzdělání, kvalifikace, pracovní zkušenosti aj. Je na místě rozlišit práci, kterou nevykonáváme s vidinou ekonomického cíle (např. práce pro radost, dobrovolná činnost, práce v domácnosti aj.), od zaměstnání.

*„Zaměstnání se vztahuje k práci na smluvním základě, zahrnujícím i materiální odměnu za její výkon“.*⁹⁵

Mareš⁹⁶ poukazuje na skutečnost, že zaměstnání hraje v naší kultuře velice významnou roli. Nejen že skrze zaměstnání určujeme sami sebe, ale navíc z něj ještě odvozujeme cíle, status, sociální kontakty aj. Vzdělání nás připravuje na naše povolání a volný čas pak slouží k regeneraci pro další práci v zaměstnání.

„Vykonávat práci je schopen člověk, mající takové fyzické a duševní vlastnosti, které potřebuje k produkci statků a služeb. Úroveň těchto předpokladů je označována jako lidský kapitál. Hodnota lidského kapitálu roste se schopností produkovat větší

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 54.

⁹⁵ MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém* s. 16.

⁹⁶ Srov. Tamtéž, s. 68.

*množství kvalitních statků a služeb. To závisí na vzdělanosti a praktické připravenosti pracovníků, tj. na jejich kvalifikaci.*⁹⁷

V současné době se ale setkáváme s tím, že i když je člověk schopen práci vykonávat, aktivně ji vyhledává, tak přesto se mu nedaří práci najít. Tudíž je nezaměstnaný. K tomu to tématu se vyjadřuje Liška⁹⁸. V České republice (dle Mezinárodní organizace práce ILO) jsou za nezaměstnané považováni všichni jedinci ve věku 15 let a více, kteří v daném období splňují hned tři podmínky:

1. nejsou zaměstnaní,
2. aktivně hledají práci (například registrací na úřadu práce),
3. jsou připraveni (do 14 dnů) k nástupu do práce.

Pokud osoba nespĺňuje alespoň jednu ze stanovených podmínek, tak je v tom případě *zaměstnaná*, nebo *ekonomicky neaktivní*. Za *zaměstnané* považujeme osoby ve věku 15 let a více, kteří spadají mezi placené zaměstnance nebo jsou zaměstnané ve vlastním podniku. Do skupiny *ekonomicky neaktivních* spadají osoby nezaměstnané, bez ekonomické aktivity (například děti předškolního věku, dlouhodobě nemocní ad.). Všechny zaměstnané i nezaměstnané osoby pak dohromady představují *aktivní obyvatelstvo*, tedy pracovní sílu.

Pro sledování míry nezaměstnanosti se v České republice využívají údaje z úřadů práce, které jsou zveřejňovány s měsíční frekvencí. Ovšem ne každý nezaměstnaný je evidován na úřadu práce. Proto Český statistický úřad realizuje čtvrtletní výběrové šetření pracovních sil, v jehož rámci se zabývá i nezaměstnaností.⁹⁹

Existuje hned několik typů nezaměstnanosti. Hladík¹⁰⁰ je charakterizuje následovně:

- *nezaměstnanost frikční* vzniká přirozenými změnami zaměstnání, neinformovaností o pracovních místech a špatnou přizpůsobivostí pracovníků;

⁹⁷ HLADÍK, J. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*, s. 94.

⁹⁸ Srov. LIŠKA, V. a kol. *Makroekonomie*, s. 390–391.

⁹⁹ Srov. SPÁČILOVÁ, L. *Nezaměstnanost*. In LIŠKA V. a kol. *Makroekonomie*. Kapitola 23. s. 392.

¹⁰⁰ Srov. HLADÍK, J. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*, s. 95.

- *nezaměstnanost strukturální* vzniká díky technickému pokroku a měnícím se požadavkům zákazníků. To má za následek vznik nepoměru mezi nabídkou a poptávkou po práci;
- *nezaměstnanost cyklická* má co dočinění s cyklickým vývojem hospodářství. Stagnace hospodářství má za následek snižování počtu pracovních míst, tedy nezaměstnanost. Naopak s hospodářským růstem nezaměstnanost mizí;
- *nezaměstnanost sezonní* souvisí s tím, že některé druhy prací mají v převahu jen v některé ze sezon.

Nezaměstnanost může být ale i:

- *dobrovolná*, kam spadají například senioři, kteří pracovní místo nehledají;
- *nedobrovolná*, ta představuje nezaměstnané jedince, kterým se nedaří získat zaměstnání.

K působnosti úřadů práce se vztahuje zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti.¹⁰¹

¹⁰¹ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění platném k 1. lednu 2013

2.2.1 Trh práce v ČR

Nezaměstnanost v České republice do roku 1990 prakticky neexistovala.¹⁰² Počet nezaměstnaných osob ke konci tohoto roku byl 39, 3 tis. (míra nezaměstnanosti 0,7 %). Zlom nastal s ekonomickou reformou v roce 1. 1. 1991, ale i se změnou struktury hospodářství. K nárůstu nezaměstnanosti přispěl i rozpad „východního bloku“ a Československo muselo čelit konkurenci ze Západu, převážně pak produktivitě a kvalitě, které se ukázaly jako naše slabiny. Bylo tedy zapotřebí zřídit úřady práce. První z těchto úřadů byl zřízen v Kladně v červenci 1991. V tomto roce bylo evidováno již 221,7 tis. nezaměstnaných (míra nezaměstnanosti 4, 1 %). V následujících letech se roční míra nezaměstnanosti pohybovala okolo 3 %, přičemž nejvíce ohrožení byli lidé s nízkou kvalifikací a omezenou pracovní mobilitou. Období recese skončilo rozdělením Československa na ČR a SR. Na trhu práce se začíná vyskytovat skupina lidí, kteří jsou opakovaně či dlouhodobě nezaměstnaní. Spadají sem osoby s různým druhem postižení, absolventi bez praxe, ženy s dětmi, mladiství či lidé bez kvalifikace. Dlouhodobá nezaměstnanost se stává závažným problémem.

Mezi roky 1993 – 1996 dochází k oživení ekonomiky, které je charakterizováno ukončením „malé privatizace“, zahájením skutečné privatizace a daňovou reformou. K výraznému nárůstu nezaměstnanosti v této době nedocházelo. V druhém období recese v roce 1997 – 1998 dochází k privatizaci, masovému oddlužování podniků a růstu nezaměstnanosti. Koncem roku 1998 činil počet nezaměstnaných 386, 9 tis. (míra nezaměstnanosti 7, 5 %). A rostla dále až do roku 2004 (míra nezaměstnanosti 10, 2 %). Reakcí na vzrůstající počet nezaměstnaných bylo vydání zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti¹⁰³, který vymezil základní pojmy trhu práce a určil nástroje politiky zaměstnanosti. Ty mají za úkol přispívat k rovnováze mezi nabídkou a poptávkou pracovních sil. Přichází období oživení a růstu, rok 1999 – 2008. Je očekáván vstup do EU, pokračuje privatizace, dochází k reformě veřejných financí a ke slovu se hlásí globální ekonomická recese, která se naplno projeví v roce 2009. Dochází k úbytku pracovních míst a nárůstu počtu nezaměstnaných.

¹⁰² Srov. SVOBODOVÁ, H., HOFMANN, E., VĚŽNÍK, A. Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky [online].

¹⁰³ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění platném k 1. lednu 2013.

V následujících letech by mohl být trh práce ovlivněn hned několika trendy. Patří k nim například stárnutí pracovníků, za které se nenajde odpovídající náhrada, a zaměstnanci budou převážně osoby nad 50 let. Dalším z faktorů je Generace Y (jedinci narození v letech 1980 – 1995), která vstupuje na pracovní trh od roku 1998 – 2020. Ta se odlišuje životním stylem a cíli, což má dopad i na jejich volbu povolání. Tato generace podrobuje učební obory kritice a spíše se snaží o získání vysokoškolského titulu než odborného vzdělání. Hrozí tedy zánik klasických profesí. K neposledním trendům, které ovlivňující budoucí vývoj trhu práce patří například i to, že rostou náklady na pracovní sílu v ČR a snižuje se počet jedinců se středním odborným vzděláním, tudíž jsou české podniky nuceny hledat obchodní partnery v jiných ekonomicky se rozvíjejících zemích.¹⁰⁴

Pro zajímavost zde uvádím výsledky šetření míry nezaměstnanosti dle věku a vzdělání, které zveřejnil Český statistický úřad (ČSÚ) k 31. 7. 2013. To je realizováno již od roku 1992 a poskytuje pohled na vývoj trhu práce v ČR. Šetření podléhá domácnosti bydlící v náhodně vybraných bytech, bez ohledu na trvalý, nehlášený aj. pobyt. Výjimku představují osoby mladší 15 let a osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Následující tabulka mapuje nezaměstnanost osob dle pohlaví, věku a vzdělání, od roku 2008 do roku 2012. Vzhledem ke zkoumanému vzorku diplomové práce zmiňuji právě tyto roky. Míra nezaměstnanosti je zde vyjádřena procentuálně.

Z tabulky tedy vyplývá, že u vysokoškolsky vzdělaných žen je vyšší míra nezaměstnanosti než u vysokoškolsky vzdělaných mužů. Obecně jsou na tom vysokoškolsky vzdělaní jedinci lépe než osoby s nižším vzděláním. Celkově pak dochází k růstu míry nezaměstnanosti v důsledku ekonomické krize.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Srov. Co ovlivňuje trh práce [online]?

¹⁰⁵ Srov. Český statistický úřad. *Trh práce v ČR 1993–2012* [online].

Tabulka č. 4: Míra nezaměstnanosti dle věku a vzdělání¹⁰⁶

PRACOVNÍ SÍLA				2008	2009	2010	2011*)	2011	2012
Celkem				4,4	6,7	7,3	6,7	6,7	7,0
Věková skupina :	15 až 19 let			24,4	34,5	39,2	41,7	41,7	46,5
	20 až 24 let			8,0	14,3	15,9	15,4	15,4	16,7
	25 až 29 let			4,1	8,2	9,4	7,8	7,9	8,9
	30 až 34 let			4,7	6,6	6,2	6,1	6,1	6,4
	35 až 39 let			3,7	5,1	5,5	5,3	5,3	5,6
	40 až 44 let			3,2	4,9	5,6	5,2	5,1	5,1
	45 až 49 let			4,2	5,1	5,9	5,4	5,4	5,2
	50 až 54 let			3,9	5,6	6,6	6,2	6,2	6,1
	55 až 59 let			4,4	6,2	7,4	6,6	6,6	6,6
	60 až 64 let			2,3	4,0	4,0	3,5	3,5	3,8
	65 a více let			0,8	.	1,5	1,4	1,4	2,9
Vybrané kódy ISCED 97			úroveň						
	Základní vzdělání a bez vzdělání		0, 1, 2	19,0	24,1	25,0	24,4	24,3	28,5
	Střední bez maturity		část 3	4,4	7,4	8,5	7,7	7,7	8,0
	Střední s maturitou		část 3, 4	2,8	4,7	5,3	5,0	5,0	4,9
	Vysokoškolské		5, 6	1,6	2,4	2,8	2,8	2,8	2,9
Muži				3,5	5,8	6,4	5,8	5,8	6,0
Věková skupina :	15 až 19 let			21,8	33,4	38,6	40,0	39,9	48,3
	20 až 24 let			8,3	14,5	15,8	15,6	15,7	16,7
	25 až 29 let			3,4	7,5	8,8	6,8	6,8	8,2
	30 až 34 let			2,7	4,6	3,8	4,3	4,3	4,5
	35 až 39 let			2,2	3,8	3,9	3,3	3,3	3,7
	40 až 44 let			2,4	4,0	4,1	4,1	4,0	3,4
	45 až 49 let			3,1	3,8	5,6	4,7	4,7	4,4
	50 až 54 let			3,0	5,1	5,7	5,3	5,3	5,1
	55 až 59 let			4,0	6,0	7,5	6,8	6,8	6,5
	60 až 64 let			2,2	4,5	4,1	3,7	3,7	4,1
	65 a více let			2,5
Vybrané kódy ISCED 97			úroveň						
	Základní vzdělání a bez vzdělání		0, 1, 2	19,9	26,4	26,8	28,0	28,0	31,6
	Střední bez maturity		část 3	3,3	6,3	7,0	6,3	6,3	6,4
	Střední s maturitou		část 3, 4	2,1	3,7	4,7	4,1	4,1	4,1
	Vysokoškolské		5, 6	1,5	2,5	2,6	2,4	2,4	2,4
Ženy				5,6	7,7	8,5	7,9	7,9	8,2
Věková skupina :	15 až 19 let			28,2	36,1	40,2	44,6	44,6	43,6
	20 až 24 let			7,6	14,1	16,1	15,1	15,1	16,7
	25 až 29 let			5,0	9,2	10,2	9,4	9,4	10,0
	30 až 34 let			7,7	9,8	10,0	8,9	8,9	9,4
	35 až 39 let			5,7	6,8	7,6	7,9	7,9	8,1
	40 až 44 let			4,0	5,9	7,2	6,4	6,4	6,9
	45 až 49 let			5,4	6,5	6,1	6,2	6,2	6,0
	50 až 54 let			4,9	6,1	7,6	7,2	7,1	7,1
	55 až 59 let			5,0	6,5	7,2	6,4	6,4	6,8
	60 až 64 let			2,7	3,0	3,6	3,0	3,0	3,0
	65 a více let			.	.	2,5	2,2	2,2	3,4
Vybrané kódy ISCED 97			úroveň						
	Základní vzdělání a bez vzdělání		0, 1, 2	18,4	22,3	23,6	21,6	21,5	25,9
	Střední bez maturity		část 3	6,7	9,6	11,4	10,5	10,5	10,9
	Střední s maturitou		část 3, 4	3,5	5,7	5,9	5,9	5,9	5,8
	Vysokoškolské		5, 6	1,8	2,3	3,0	3,2	3,2	3,4

2.3 Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce

Uplatněním absolventů vysokých škol na trhu práce se zabývá Středisko vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (SVP PedF UK), které již od roku 2002 získává, analyzuje a vypracovává zprávy (první zpráva publikována v roce 2006) o zaměstnatelnosti absolventů všech českých vysokých škol a jejich fakult.

Nahlédněme nyní do zprávy z roku 2011 „Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2011“¹⁰⁷. V první řadě je třeba objasnit pojem zaměstnatelnost. Je to schopnost získat své první zaměstnání, udržet si jej a být schopný se pohybovat na trhu práce. V souvislosti s vysokoškolským vzděláváním to tedy znamená, že vysoká škola by měla u svých studentů vypěstovat takové schopnosti a dovednosti, které zaměstnavatelé vyžadují, potřebné pro vykonávání kvalifikované práce a umožnit jim si tyto nabyté schopnosti a dovednosti při práci dále rozvíjet.

Mezi nejdůležitější ukazatele zaměstnatelnosti patří schopnost absolventů najít si zaměstnání a udržet si práci. V ideálním případě by si po ukončení vysoké školy měli práci nejenom najít, ale zároveň by měla odpovídat i jejich vzdělání. Pokud dojde k nesouladu mezi vzděláním a kvalifikačními nároky povolání, hovoří se o *kvalifikačním nesouladu*. V první řadě se může jednat o *vertikální nesoulad*, kdy dosažené vzdělání neodpovídá požadovanému vzdělání. Má dvě formy. Jednou z nich je *převzdělanost*, kdy má jedinec vyšší kvalifikaci, než je požadováno pro jeho pracovní místo. Druhou formou je *podvzdělanost*, tedy opak. Má nižší kvalifikaci, než si žádá jeho pracovní pozice. V poslední době převažuje forma převzdělanosti, a to hned z několika důvodů. K těm patří například neschopnost vysokoškolské instituce zajistit svým absolventům takové schopnosti a dovednosti, které zaměstnavatelé vyžadují. Může to být ale i nesoulad mezi vysokoškolskými pracovními pozicemi a počtem vysokoškoláků. Nebo i nedokonalosti pracovního trhu či diskriminace. Proto je potřeba hledat možnosti řešení příčin tohoto nesouladu. Toho by se měla chopit politika podpory zaměstnanosti, ale je třeba dbát i na analýzy, výzkumy vzdělávacího systému a trhu práce.

Co se týče českých vysokoškoláků, dá se jejich situace, v mezinárodním porovnání, označit jako dobrá. Čelí jen malé hrozbě nezaměstnanosti a jsou dosazeni

¹⁰⁶ Český statistický úřad. *Trh práce v ČR 1993 – 2012* [online].

¹⁰⁷ Srov. KOUCKÝ, J., ZELENKA, M. *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2011* [online].

do pozic, které vyžadují vysokoškolské vzdělání. Ovšem jak již bylo řečeno, míra nezaměstnanosti se může výrazně měnit rok od roku, s přihlédnutím k aktuální ekonomické situaci.

K pozvolnějším a trvalejším změnám dochází v profesní struktuře vysokoškoláků. To souvisí s počtem vysokoškoláků v populaci. Pokud je na pracovním trhu přebytek vysokoškoláků, dochází k tzv. *kaskádovitému efektu*. Následkem je to, že poptávka po vysokoškolsky vzdělaných lidech je menší než jejich počet. Tím pádem jsou absolventi nuceni k tomu, aby přijímali méně kvalifikovaná místa, která náleží lidem se středoškolským vzděláním atd. Tedy i u nás dochází k nárůstu počtu vysokoškoláků, pro které nejsou pracovní místa s odpovídající kvalifikací. A i když dochází k tomuto dequalifikačnímu procesu, tak řada evropských zemí stále soutěží ve zvyšování kvantitativního podílu vysokoškoláků bez ohledu na stávající ekonomiku. To má za následek inflaci vysokoškolských diplomů a poškození vzdělávání. K tomuto trendu, na základě analýz z předchozích let, směřuje i Česká republika.

Snadný přístup k vysokoškolskému vzdělání jde ruku v ruce se zvyšující se nejistou uplatnění absolventů. Na tuto skutečnost reagovaly vysoké školy rozvolněním programů studia. Tedy dochází k oslabování jejich vazby na konkrétní povolání a zároveň posílení přenositelných kompetencí, které lze uplatnit v různých podmínkách a povoláních. Například na konci 90. let pracovali absolventi ze zkoumaných evropských zemí v oboru, který vystudovali. Ovšem v polovině minulého desetiletí pracovali již na pozicích, které byly jejich vystudovanému oboru příbuzné. Česká republika se konkrétně řadí k těm zemím, kde jsou absolventi dosazováni do pracovních pozic, kde jim stačí jen příbuzný obor. Z finančních důvodů absolventi častěji zvolí pracovní místo, které žádné vazby na jejich vystudovaný obor nemá, ba dokonce i takové, které odpovídá středoškolským kvalifikačním požadavkům.

Opět zde platí, že zaměstnanost a nezaměstnanost není jen otázkou kvality získaného vzdělání, ale závisí i na ekonomické situaci dané země. O tom jsme se mohli sami přesvědčit v posledních letech, kdy se změnil nedostatek pracovníků v jejich nadbytek, zvláště pak v letech 2007–2009. To zapříčinilo i vzrůstající počty nezaměstnaných absolventů vysokých škol. Jsou ale i typy fakult, jejichž absolventi jsou nezaměstnaností ohrožení jen zřídka. Řadí se k nim fakulty lékařské a právnické.

2.4 Absolventi pedagogiky volného času na trhu práce

Nyní tedy k uplatnění pedagoga volného času na českém trhu práce. Pedagog volného času, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole (viz kap. 1.5), má celou řadu možností uplatnění na trhu práce. Jen pro připomenutí může pedagog volného času působit ve školních družinách, školních klubech, v DDM, mateřských školách, neziskových organizací aj. Masariková a Masarik¹⁰⁸ rozlišují uplatnění pedagogů dle věkových skupin:

1. *Cílová skupina – děti*: mateřské školy, centra volného času, dětská hřiště, dětské nemocnice, letní a zimní dětské tábory ad.
2. *Cílová skupina – mládež*: občanská sdružení, které mají svoje kluby, tělocvičny, hřiště a plovárny, domovy mládeže ad.
3. *Cílová skupina – dospělí*: volnočasová zařízení v podnicích, centra a kluby pro seniory, galerie, muzea, divadla, knihovny, ubytovací a prázdninová střediska ad.

Na webových stránkách infoabsolvent.cz je pole působnosti pedagoga volného času vymezeno tak, že komplexně zabezpečuje, řídí výchovně vzdělávací a koordinační činnost v oblasti volného času dětí a mládeže, ale i dospělých ve výchovných zařízeních různého typu.¹⁰⁹

Na stránkách jsou uvedeny i konkrétní druhy činnosti pedagoga volného času, které spadají do pole jeho působnosti¹¹⁰:

- *Aplikace vzdělávacích a výchovných postupů v oblasti využití volného času do praxe.*
- *Hodnocení metod a postupů v oblasti organizace volného času.*
- *Koordinace činnosti vychovatelů ve výchovných skupinách ve školách a školských zařízeních.*
- *Příprava, rozvíjení a konkretizace výchovných, vzdělávacích, zájmových, sportovních a dalších programů v oblasti volného času.*

¹⁰⁸ Srov. MASARIKOVÁ, A., MASARIK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*, s. 47.

¹⁰⁹ Srov. INFOABSOLVENT.CZ. *Samostatný pedagog volného času* [online].

¹¹⁰ Tamtéž.

- *Studium nových poznatků v oboru a jejich aplikace do výchovných a vzdělávacích programů využití volného času.*
- *Vedení administrativy spojené s evidencí pedagogické činnosti a výsledků dětí, žáků a klientů.*
- *Vyhodnocování výsledků diagnostických vyšetření a navrhování dalších postupů odborné péče.*

Dále pak¹¹¹:

- *Informační a konzultační činnosti.*
- *Navrhování optimalizace řešení orientační situace včetně pomůcek a vybavení.*
- *Organizace soutěží, přehlídek, soustředění, pobytů a táborové činnosti.*
- *Organizace využití času svěřenců aplikací výchovných, vzdělávacích, zájmových, sportovních a jiných programů.*
- *Posuzování individuálních zvláštností a potřeb svěřenců.*
- *Provádění vstupní a průběžné diagnostiky.*
- *Příprava, rozvíjení a konkretizace výchovných, vzdělávacích, zájmových, sportovních a dalších programů pro svěřence příslušných výchovných zařízení.*
- *Vedení administrativy spojené s evidencí pedagogické činnosti a výsledků dětí, žáků a klientů.*
- *Vychovatelská činnost zaměřená na rozvoj osobnosti dítěte, žáka a klienta.*

Již bylo zmíněno (viz kap. 2), že pedagogové volného času bývají označováni také jako poradci volného času, manažeři volného času, animátoři aj. A to vzhledem k široké nabídce možností uplatnění a práci s jedinci různých věkových kategorií. I tato skutečnost přispívá k tomu, že nelze jednoznačně a přesně vymezit jeho profil. Lze se o to pokusit na základě toho, jak je vnímán volný čas a jeho smysl (viz kap. 1.1). Tím se vytvářejí také různé profily „pedagoga volného času“. V České republice jsou to následující profily:

¹¹¹ INFOABSOLVENT.CZ. *Pedagog volného času* [online].

- a) pedagog volného času podle § 17 zák. č. 563/2004 Sb. – především pedagogický pracovník školských zařízení pro zájmové vzdělávání,
- b) pedagog volného času jako „pracovník s mládeží“ na pomezí pedagogiky a sociální práce (salesiáni, otevřené kluby), inspirováno západním pojetím – youth work, Jugendarbeit (problémy s uplatněním díky zák. č. 108/2006 Sb.),
- c) pedagog volného času jako „sociální pedagog“ – podobné jako b), legislativní výhoda: je-li v názvu oboru „sociální pedagog“ může absolvent pracovat v zařízení sociálních služeb, ačkoliv legislativa nezná profesi sociálního pedagoga,
- d) pedagog volného času jako pracovník v oblasti pedagogiky zážitku nebo v komerční oblasti,
- e) pedagog volného času jako pracovník s dětmi a mládeží v neziskovém sektoru,
- f) pedagog volného času jako odborník reflektující tuto oblast vědecky a vytvářející koncepce.

3 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU NA TF JU

Teologická fakulta Jihočeské univerzity¹¹² (dále jen TF JU) se nachází v centru Českých Budějovic v ulici Kněžská a její zřízení bylo schváleno 23. října 1990 Akreditační komisí vlády České republiky. Následující rok 8. listopadu 1991 pak byla fakulta zařazena do svazku Jihočeské univerzity, která začala působit 28. září 1991. Přesto historie TF JU sahá až do roku 1803. Českobudějovická teologická studia byla od té doby podrobena celé řadě těžkých období, než nabila současnou podobu. Byly to například události světových válek či komunistický režim.

TF JU v první řadě nabízela studijní obory jako teologie, výuka náboženství a pastorační teologie. Je třeba ovšem vyzdvihnout skutečnost, že jejím hlavním záměrem není zajištění vzdělávání pouze pro adepty kněžského stavu, ale má zájem i o širokou veřejnost, laiky a zájemce z řad žen. Proto byly stávající obory v průběhu času rozšířeny i o další bakalářské, navazující magisterské, magisterské či doktorské obory. Jedná se například o humanistiku, pedagogiku volného času, sociálně-charitativní práci, systematickou teologii, filosofii aj. Fakulta nabízí i dvouoborové bakalářské studium, jako je například teologie/humanistika, filosofie/náboženské vědy aj. Navíc zajišťuje celou řadu kurzů celoživotního vzdělávání. V prvním akademickém roce (akademický rok 1990/1991) byla možná jen tzv. dálková (kombinovaná) forma studia. Až o rok později (akademický rok 1991/1992) bylo pak možno studovat i prezenčně. TF JU se zajímá o filosofickou a teologickou reflexi, kterou dává do souvislosti s diakonickou praxí (službou člověku). Proto se v nabídce fakulty objevují především sociálně a pedagogicky zaměřené obory. A jedním z nich je právě i pedagogika volného času.

Na TF JU je tento studijní obor realizován ve studijním programu vychovatelství a lze jej v současné době studovat jednak v prezenční, jednak kombinované formě, v bakalářském či v navazujícím magisterském stupni. Pedagogiku volného času je zde možné studovat i v rámci celoživotního vzdělávání.¹¹³

¹¹² Srov. TF JCU. *Historie teologické fakulty JU v Českých Budějovicích* [online].

¹¹³ Srov. TF JCU. *Pedagogika volného času* [online].

3.1. Bakalářské studium

Studijní obor Pedagogika volného¹¹⁴ času se začal realizovat v rámci bakalářského studijního programu Vychovatelství v ak. r. 2005/2006, a to v podobě prezenční formy studia. Zároveň zde byla snaha o zvyšování kvalifikace u těch jedinců, kteří již v oboru pracují, a právě proto je od ak. r. 2009/2010 možnost využít i kombinované formy studia. Cílem studia je připravit absolventy pro vychovatelskou práci, především v oblasti mimoškolní činnosti dětí a mládeže. Má však i své specifické cíle:

- vytvořit předpoklady pro uplatnění absolventů na trhu práce, zvláště pak v takových oblastech jako jsou neziskový sektor, školská zařízení zřízená církvemi a náboženskými společnostmi;
- vytvořit u absolventů předpoklady pro vytváření harmonie mezi programovou nabídkou (obsahem) a výchovným působením ve skupině, skrze skupinu a individuálně (personální nabídka);
- připravit absolventy k vnímání i etické a spirituální dimenze osobnosti mladého člověka;
- pomoc absolventům začlenit jejich vlastní náboženskou motivaci pro proces výchovy.

U profilu absolventa se pak uvádí tři základní oblasti znalostí, tedy všeobecné, odborné a speciální, které jsou dále specifikovány.

Všeobecné znalosti

- dějiny a obecné zásady pedagogiky
- význam a chápání fenoménu volný čas
- základy filosofické, kulturní a teologické antropologie
- základní zákonitosti společenského vývoje
- etické zásady (obecné i křesťanské)
- základní prvky křesťanského, kulturního a myšlenkového dědictví

¹¹⁴ Dokumenty TF JU: PVČ, reakreditace, novely změn

Odborné znalosti

- charakteristika jednotlivých etap z vývojové psychologie
- principy sociální práce
- principy a metody pedagogiky volného času
- možnosti využití volného času, jejich výhody a rizika
- zásady socializace příslušníků menšin
- základy biologie a fyziologie dítěte

Speciální znalosti (z části v rámci specializace v povinně volitelných předmětech)

- vybrané metody práce s neorganizovanou mládeží (např. kulturní animace)
- pedagogické metody založené na výtvarné kreativitě
- základní formy využití hudby a dramatického umění ve volném čase
- základy rekreologie
- základy andragogiky

Proto je tedy studijní plán sestaven převážně z předmětů, které spadají do oblastí pedagogiky, pedagogiky volného času a psychologie. Studium zahrnuje odbornou praxi ve volnočasových zařízeních, s kterými TF JU spolupracuje (Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích, školní družiny, střediska volného času). Zde studenti absolvují část praxe, kde mají možnost uplatnit získané znalosti a dovednosti.

Zájemce o studium je přijat na základě úspěšného splnění podmínek přijímacího řízení. Přijetí uchazeče se posuzuje na základě testu studijních předpokladů a ústního pohovoru.¹¹⁵

Bakalářské studium je ukončeno státními závěrečnými zkouškami z pedagogiky, pedagogiky volného času a psychologie. Nedílnou součástí je obhajoba bakalářské práce. Je ovšem nutné, aby v průběhu studia úspěšně absolvoval povinné předměty a splnil stanovený počet kreditů. Absolventi mají dále možnost rozšířit si svou kvalifikaci dvouletým navazujícím magisterským studiem.

¹¹⁵ TF JCU. Podmínky [online].

Absolvent oboru pedagogika volného času může získat uplatnění zejména jako:

- vychovatel ve školských zařízeních v síti MŠMT
- pedagogický pracovník institucí pověřených výkonem sociálně právní ochrany dětí a mládeže
- pracovník školy, internátu nebo jiného výchovného zařízení, který má na starosti volnočasové aktivity
- pracovník neziskových organizací, církví, farností a oborů zaměřených na práci s mládeží

3.2 Navazující magisterské studium

Studium navazujícího magisterského oboru Pedagogika volného času¹¹⁶ se na TF JU realizuje od roku 2008/2009 a je možné ho studovat jak prezenční, tak i kombinované formě. Navazující magisterské studium umožňuje absolventům, aby si rozšířili svou kvalifikaci o oblast manažerskou, odborně pedagogickou, psychologickou a filosofickou. Tedy prohloubit znalosti a specializaci získanou předchozím studiem. Proto do tohoto studijního programu mohou hlásit absolventi bakalářských studijních programů zaměřených na pedagogiku volného času, příp. sociální pedagogiky a vychovatelství.

Jestliže je tedy cílem bakalářského studia kvalifikovat studenty k přímé výchovné činnosti, navazující magisterské studium:

- prohlubuje znalosti a specializaci získanou z předchozího bakalářského studia,
- kvalifikuje absolventy k řízení organizace, zejména školského zařízení,
- umožňuje absolventům pokračovat v odborné reflexi pedagogické praxe, z hlediska sociologie, filosofie a teologie
- poskytuje takový přehled o problematice, který lze využít i při na poli komunální politiky,

¹¹⁶ Dokumenty TF JU: PVČ, reakreditace, novely změn

- prohlubuje vnímavost v etické a spirituální dimenzi osobnosti mladého člověka.

U profilu absolventa navazujícího magisterského oboru se uvádějí dva okruhy znalostí, tedy všeobecné a odborné.

Všeobecné znalosti

- filosofická a teologická reflexe současné společnosti se zaměřením na fenomén volného času
- právní normy, které se vztahují na práci s dětmi a mládeží
- neziskové organizace a jejich právní formy
- základní požadavky na vedoucího organizace
- fundraising a marketingové strategie
- projektová práce

Odborné znalosti

- sociologie rodiny, výchovy a volného času
- zásady mediální pedagogiky a pastorační
- základy pedagogické a školní psychologie a psychopatologie
- základy etopedie
- základy pastorační mládeže
- metody a techniky sociologického výzkumu
- pedagogické a psychologické aspekty práce se skupinou
- základy pedagogické diagnostiky

Absolventi jsou po ukončení studia kompetentní k vykonávání řídicích funkcí v oblasti volného času, vedení a organizaci volnočasových zařízení, vytváření koncepcí práce s dětmi a mládeží na lokální i regionální úrovni či doktorskému studiu pedagogiky. Proto je studium zaměřeno na rozšíření jejich kvalifikace o již zmíněnou oblast manažerskou, odborně pedagogickou, psychologickou, ale i etickou. Studium prohlubuje u studentů schopnost reflexe procesů ve volném čase z hlediska hned několika humanitních disciplín jako je sociologie, etika, filosofie a teologie. V rámci odborné praxe dostávají studenti možnost podílet se na řízení a chodu dané organizace.

O přijetí uchazeče se rozhoduje v přijímacím řízení, které se skládá z jazykového i oborového testu a ústního pohovoru.¹¹⁷

Státní závěrečné zkoušky zahrnují obhajobu diplomové práce a osvědčení znalostí z etiky, sociologie a pedagogiky volného času. I zde je nutné, aby student splnil povinné předměty studijního plánu a získal stanovený počet kreditů.

¹¹⁷ TF JCU. Podmínky *[online]*.

4 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU TF JU NA TRHU PRÁCE V ČR

Abych získala přehled o profesním uplatnění pedagogů volného času na trhu práce v ČR, přesně ji pak absolventů toho oboru na TF JU, rozhodla jsem se v rámci své diplomové práce realizovat výzkumné šetření, jehož výsledky mají pomoci tuto problematiku rozkrýt. To tedy znamená, že získáme celkový přehled o jejich profesním uplatnění na trhu práce ve vztahu k oboru, dále bych ráda zjistila, jak absolventi hodnotí studium z hlediska jejich připravenosti pro praxi a v závěru jim ráda dala prostor pro jejich vyjádření ke studijnímu oboru (ocenění, kritika, návrhy na změny aj.).

4.1 Cíle výzkumu

Stanoveny jsou tedy tři hlavní cíle výzkumu:

1. získat přehled o profesním uplatnění absolventů pedagogiky volného času TF JU na trhu práce V ČR ve vztahu k tomuto oboru,
2. zjistit odbornou připravenost absolventů pedagogiky volného času TF JU pro praxi,
3. získat vyjádření absolventů pedagogiky volného času TF JU o jejich stanovisku ke studijnímu oboru.

4.2 Hypotézy

H1: Absolventi pedagogiky volného času TF JU nacházejí na trhu práce ČR uplatnění, které se vztahuje k tomuto oboru.

H2: Absolventi pedagogiky volného času TF JU hodnotí svou odbornou připravenost jako pozitivní.

4.3 Metodika

Abych dosáhla stanovených cílů, rozhodla jsem se provést kvantitativní výzkum. Kvantitativní výzkum, v zahraničí označován jako pozitivistický, je charakteristický tím, že má jasně vymezený předmět zkoumání, na samotném začátku stanoví hypotézy, které za pomoci metod ověřuje, a na základě získaných dat formuluje závěry, nálezy, které lze zobecnit ze zkoumaného vzorku na celý základní soubor. U pozitivistického zkoumání jde především o objektivitu a validitu zkoumání, tedy zabránění subjektivnímu hodnocení zkoumané reality výzkumným pracovníkem.¹¹⁸

4.4 Výzkumná metoda

V tomto výzkumu jsem za hlavní výzkumnou metodu zvolila dotazník. Dotazníková technika je jednou z nejvyužívanějších výzkumných metod vůbec. K jejím přednostem patří snadné zpracování, možnost oslovit veliký počet respondentů, finanční i časová nenáročnost. Z negativ lze jmenovat nepochopení a špatná formulace otázek, omezená nabídka variant odpovědí, mnoho otázek aj. U dotazníkové metody se dbá především o správné formulování a srozumitelnost otázek, jejich tematické uspořádání, formální i grafickou úpravu dotazníku.¹¹⁹

Ve své diplomové práci jsem zvolila anonymní dotazník (příloha II.) s předem připravenými, formulovanými otázkami a odpověďmi. Dotazník je sestaven z uzavřených otázek (s nabídkou všech variant odpovědí), polouzavřených otázek (s nabídkou variant odpovědí, ale i s možností vlastní varianty odpovědi respondenta), otevřených otázek (bez nabídky variant odpovědí) a posuzovací škálou (stupnice o pěti stupních). U otevřené otázky se návrhy, připomínky či ocenění respondentů sčítaly a přiřazovaly k předem připraveným oblastem odpovědí, které byly použity až při analýze výsledků. Dotazník je tvořen celkem z 12 hlavních otázek.

Po zhotovení dotazníku následovala jeho distribuce mezi absolventy, a to prostřednictvím emailu v období únor až březen 2014. Z důvodů zachování anonymity měli absolventi možnost zaslat vyplněný dotazník také jinou formou (nejen jako přímou odpověď ze své emailové adresy). Aby byla návratnost dotazníku co největší,

¹¹⁸ Srov. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, s. 188–189.

¹¹⁹ Srov. PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických věd*, s. 104–114.

oslovil absolventy i vedoucí mé diplomové práce. Ze 171 obeslaných absolventů vyplnilo dotazník pouze 48 z nich. Návratnost tedy činila 28 %.

Věk:

Pohlaví:

žena muž

1) Jsem absolvent/ka studijního oboru pedagogika volného času TF JU:

Bc NMgr Bc i NMgr

2) Rok ukončení studia:

2008 2009 2010 2011 2012 2013

Typ studia: prezenční kombinované

3) V současné době:

pracuji studuji pracuji i studuji rodičovská dovolená
 nezaměstnaný/á

4) Pracoviště:

státní sektor soukromý sektor neziskový sektor

5) Uveďte, prosím, typ Vašeho pracoviště

(např. mateřská škola, dům dětí a mládeže, obchod, stavební podnik, soukromé podnikání):

6) Jaká je Vaše pracovní pozice:

Pracuji jako:

7) Pracujete-li s lidmi, uveďte, se kterou skupinou převážně:

děti mládež dospělí senioři jiná skupina:

různé skupiny

o nepracuji s lidmi

8) Pracujete-li se specifickou cílovou skupinou, uveďte, o jakou skupinu se jedná:
o handicapovaní o drogově závislí o etnické, národnostní menšiny
o sociálně znevýhodnění o duševně nemocní o jiná skupina:
o nepracuji se specifickou cílovou skupinou

9) Ohodnoťte studium, které jste absolvovali na Teologické fakultě JU z hlediska
Vaší připravenosti pro praxi:

(1 – výborně, 2 – spíše dobře, 3 – nevím, 4 – spíše neuspokojivě, 5 – neuspokojivě)

teoretická znalosti 1 2 3 4 5

praxe 1 2 3 4 5

10) Musíte se dále ve svém oboru vzdělávat? Proč?

o musím, protože absolvované studium je pro praxi nedostačující

o musím, protože to vyžaduje zaměstnavatel

o musím, protože

o nemusím, protože studium na fakultě je pro moji práci dostačující

o nemusím, ale na základě vlastního zájmu se dále vzdělávám

o dále se nevzdělává, protože

11) Jaké je Vaše hodnocení nabídky pracovních příležitostí v oboru?

o nabídka je široká, pestrá o nabídka je spíše široká, pestrá o nevím

o nabídka spíše nevyhovující o nevyhovující

12) Jsou změny, které by měla Teologická fakulta JU v rámci realizace studijního
oboru provést? (Vaše návrhy, připomínky, ocenění)

4.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek představují absolventi oboru Pedagogika volného času TF JU
v Českých Budějovicích, kteří zdárně ukončili studium v letech 2008 – 2013 (splnili daný

počet kreditů za dobu studia, obhájili bakalářskou či diplomovou práci a složili státní závěrečné zkoušky). Spadají sem absolventi bakalářského a navazujícího magisterského stupně studia, jeho prezenční i kombinované formy.

Výzkumný tvořilo dohromady 48 absolventů, z toho převážnou část tvořily ženy počtem 42, mužů bylo pouze 6. Věkové rozmezí respondentů se pohybovalo od 24 do 30 let.

4.6 Výsledky výzkumu

Dotazníky byly vyhodnoceny na základě získaných údajů, a to tak, že byly sčítány příslušné odpovědi respondentů. U otevřené otázky se návrhy, připomínky či ocenění respondentů sčítaly a přiřazovaly k předem připraveným oblastem odpovědí, které byly použity až při analýze výsledků. Výzkumné šetření přineslo následující výsledky, které jsou dále interpretovány. U počtu odpovědí respondentů jsou v závorkách uvedeny počty absolventů jednotlivých stupňů (Bc – bakalářský, Bc-NMgr – bakalářský i navazující magisterský, NMgr – navazující magisterský), kteří se k dané otázce vyjádřili.

Ot. č. 1. Jsem absolvent/ka studijního oboru pedagogika volného času TF JU.

Tabulka 1: Absolvovaný stupeň.

Nabídka odpovědí	Počet odpovědí respondentů
Bc	25
NMgr	6
Bc i NMgr	17
Celkem	48

Z tabulky vyplývá, že výzkumný vzorek tvoří převážně absolventi s bakalářským stupněm a ti, kteří dále pokračovali v navazujícím magisterském stupni. To je zřejmě ovlivněno těmito skutečnostmi: v první řadě obecně bývá do bakalářského studijního programu přijímáno více uchazečů. Za druhé tím, že absolventi s bakalářským vzděláním mají možnost a zájem využít nabídku navazujícího magisterského studia. Zlomek zkoumaného vzorku pak tvoří absolventi, kteří na TF JU absolvovali pouze navazující magisterský stupeň. Většinou se jedná o absolventy jiného oboru či jiné fakulty. Všichni respondenti jsou absolventy prezenční formy studia.

Ot. č. 2. Rok ukončení studia.

Tabulka 2: Rok ukončení studia oboru na TF JU.

Nabídka odpovědí	Počet odpovědí respondentů
2008	5 (Bc)
2009	6 (Bc)
2010	12 (8 Bc, 3 Bc-NMgr, 1NMgr)
2011	5 (2 Bc, 1 Bc-NMgr, 2 NMgr)
2012	10 (1 Bc, 7 Bc-NMgr, 2 NMgr)
2013	10 (3Bc, 6 Bc-NMgr, 1 NMgr)
Celkem	48

Z tabulky vyplývá, že největší zájem na vyplnění dotazníku měli absolventi z roku 2010, 2012, 2013. Do roku 2009 se jednalo pouze o absolventy s bakalářským vzděláním, od roku 2010 už i s navazujícím magisterským vzděláním. Vzhledem k počtu získaných emailových adres byla návratnost dotazníků jen velice malá.

Ot. č. 3. V současné době.**Tabulka 3: Aktuální situace respondentů.**

Nabídka odpovědí	Počet odpovědí respondentů
pracuji	33 (15 Bc, 14 Bc-NMgr, 4 NMgr)
studuji	5 (Bc)
pracuji i studuji	4 (Bc)
rodičovská dovolená	4 (1 Bc, Bc-2 NMgr, 1NMgr)
nezaměstnaný	2 (1 Bc-NMgr, 1 NMgr)
celkem	48

Z tabulky vyplývá, že převážní část respondentů v současné době pracuje (33) nebo soukromě podnikají. Někteří respondenti k tomu navíc ještě studují (4). Další respondenti studují (5), jsou na mateřské dovolené (4) či nezaměstnaní (2). U následujících otázek, které se vztahují k aktuálnímu zaměstnání absolventů, je důležité především vyjádření skupiny respondentů, kteří pracují nebo pracují a studují

Dohromady tento vzorek tvoří 37 respondentů (19 Bc, 14 Bc + NMgr, 4 NMgr). Odpovědi ostatních skupiny respondentů využijí při zpracování poslední otázky.

Ot. č. 4. Pracoviště.

Ot. č. 5. Uved'te, prosím, typ Vašeho pracoviště (např. mateřská škola, dům dětí a mládeže, obchod, stavební podnik, soukromé podnikání).

Ot. č. 6. Jaká je Vaše pracovní pozice.

Tabulka 4: Přehled o profesním uplatnění absolventů.

Státní sektor	Pracovní pozice	Počet
Mateřská škola	Učitelka	9 (7 Bc, 2 Bc-NMgr)
Základní škola	Vychovatelka šk. družiny	4 (3 Bc, 1 Bc-NMgr)
	Učitelka	1 (Bc-NMgr)
Centrum sociálních služeb	Pracovník v soc. službách	1 (Bc)
Věznice	Terapeutka	1 (Bc-NMgr)
	Vychovatelka	1 (Bc)
Pečovatelská služba	Sociální pracovnice	1 (Bc)
Dům dětí a mládeže	Vedoucí soc. pracovnice	1 (Bc-NMgr)
	Vedoucí vychovatelka	1 (Bc-NMgr)
Domov mládeže	Vychovatelka	1 (Bc-NMgr)

Soukromý sektor	Pracovní pozice	Počet
Podnikání fyzických osob	Personalistka stav. firmy	1 (Bc)
	Manager, muzikant	1 (NMgr)
Mezinárodní obchodní společnosti	Referent prodeje	1 (Bc-NMgr)
	Copywriter	1 (Bc-NMgr)
	Referent boss	1 (Bc-NMgr)
	Prodavačka	1 (NMgr)
Mateřská škola	Vedoucí učitelka	1(Bc-NMgr)
	Učitelka	2 (Bc)
Advokátní kancelář	Asistentka	1 (NMgr)
Pojišťovna	Pojišťovací poradce	2 (1 Bc, 1 NMgr)

Neziskový sektor	Pracovní pozice	Počet
Občanské sdružení	Terénní soc. pracovník	1 (Bc)
	Lektor primární prevence	1 (Bc-NMgr)
Pečovatelská služba	Ved. denního stacionáře	1 (Bc-NMgr)
Nízkoprahové centrum	Koordinátorka	1 (Bc)

Z tabulky vyplývá, že největší počet absolventů pracuje ve státním sektoru, tedy v zařízeních zřizované státem, který zajišťuje jejich fungování. Jedná se o mateřské školy (9 učitelek), základní školy (4 vychovatelky školní družiny, 1 učitelka), centrum sociálních služeb (1 pracovník v sociálních službách), věznice (1 terapeutka, 1 vychovatelka), pečovatelská služba (1 sociální pracovnice), dům dětí a mládeže

(1 vedoucí sociální pracovnice, 1 vedoucí vychovatelka), domov mládeže (1 vychovatelka).

Dohromady je v tomto sektoru zaměstnáno 21 absolventů, kteří se věnují výchovně-vzdělávací činnosti, v některých případech na pomezí sociální práce.

Dalším je soukromý sektor, kde jde především o zisk, tedy získávání financí. Spadá sem podnikání fyzických osob (1 personalistka stavební firmy, 1 manager, muzikant), soukromé mezinárodní obchodní společnosti (1 referent prodeje, 1 copywriter, 1 referent boss, 1 prodavačka), soukromá mateřská škol (2 učitelky, 1 vedoucí učitelka), advokátní kancelář (1 asistentka), pojišťovna (1 pojišťovací poradce). Dohromady je v tomto sektoru zaměstnáno 12 absolventů, z toho se 3 věnují výchovně-vzdělávací činnosti a 9 činnosti mimo obor. Pouze 2 absolventi se věnují soukromému podnikání.

Posledním ze sektorů je neziskový. Ten je tvořen, jednoduše řečeno, organizacemi, které využívají své prostředky, ať už finanční či materiální, pro činnost vycházející z jejich poslání. Jedná se o občanské sdružení (1 terénní sociální pracovník, 1 lektor primární prevence), pečovatelská služba (1 vedoucí denního stacionáře), nízkoprahové centrum (1 koordinátorka). Dohromady jsou v tomto sektoru zaměstnáni 4 absolventi, kteří se věnují výchovně-vzdělávací činnosti, v některých případech na pomezí sociální práce.

Ot. č. 7. Pracujete-li s lidmi, uveďte, se kterou skupinou převážně.

Tabulka 5: Přehled o skupinách klientů.

Nabídka odpovědí	Počet odpovědí respondentů
děti	17(12 Bc, 5 Bc-MNgr)
mládež	2 (1 Bc, 1 Bc-NMgr)
dospělí	4 (3 Bc-MNgr, 1 MNgr)
senioři	1 (Bc-NMgr)
jiná skupina:	0
různé skupiny	3 (1 Bc, 2 NMgr)
děti, mládež	2 (1 Bc, 1 Bc-NMgr)
mládež, dospělí	2 (1 Bc, 1 Bc-NMgr)
děti, mládež, dospělí	4 (2 Bc, 1 Bc-NMgr, 1 NMgr)
dospělí, senioři	1 (Bc)
mládež, dospělí, senioři	1 (Bc-NMgr)
nepracuji s lidmi	0
celkem	37

Z tabulky vyplývá, že převážná část respondentů pracuje s dětmi (17), což není překvapivé, jelikož pedagogika volného času se orientu hlavně na děti a mládež, ale nevyklučuje ani další skupiny. Převažují ale i respondenti, kteří pracují hned s několika kategoriemi klientů, převážně pak s dětmi, mládeží a dospělými (4). Jsou i tací absolventi, kteří pracují s neomezenou skupinou klientů, tedy různými skupinami (3). Zbylé skupiny se v počtu odpovědí výrazně neliší.

Ot. č. 8. Pracujete-li se specifickou cílovou skupinou, uveďte, o jakou skupinu se jedná.

Tabulka 6: Přehled o specifických skupinách klientů.

Nabídka odpovědí	Počet odpovědí respondentů
handicapování	4 (3 Bc, 1 Bc-NMgr)
Drogově závislí	0
Etnické, národnostní menšiny	0
Sociálně znevýhodnění	1 (Bc)
Duševně nemocní	0
Jiná skupina:	0
drogově závislí, etnic.,nár. menšiny	1 (Bc-NMgr)
soc. znevýhodnění, etnic.,nár. menšiny	1 (Bc)
Drogově závislí, sociálně znevýhodnění, duševně nemocní, etnic., nár. menšiny	1 (Bc)
Nepracuji se spec. cílovou skupinou	29 (13 Bc, 12 Bc-NMgr, 4NMgr)
Celkem	37

Z tabulky vyplývá, že drtivá část respondentů nepracuje se specifickou cílovou skupinou (29), ale klienty běžné populace. Ze specifických skupin převládají handicapování (4), tedy s jedinci, kteří jsou omezováním určitým druhem postižení. Jsou zastoupeny ale i skupiny, které tvoří znevýhodnění klienti, kteří vyžadují specifický přístup. Je na místě připomenout, že jednou z funkcí pedagogiky volného času je vytvářet podmínky i nabídky pro vhodné využívání volného času a předcházet tím výskytu patologických jevů (viz kap. 1.4).

H1: *Absolventi pedagogiky volného času TF JU nacházejí na trhu práce ČR uplatnění, které se vztahuje k tomuto oboru – tato hypotéza se výzkumem potvrdila.* Pevážná část absolventů našla uplatnění ve svém oboru, jsou zaměstnání hlavně ve státním sektoru a vykonávají ve svém zaměstnání výchovně-vzdělávací činnost,

v některých případech na pomezí sociální práce Všichni absolventi pracují převážně s lidmi běžné populace, nejvíce s dětmi. Ze specifických skupin klientů se jedná o handicapované.

Ot. č. 9. Ohodnoťte studium, které jste absolvovali na Teologické fakultě JU z hlediska Vaší připravenosti pro praxi.

(1 – výborně, 2 – spíše dobře, 3 – nevím, 4 – spíše neuspokojivě, 5 – neuspokojivě).

Tabulka 7: Hodnocení studia z hlediska připravenosti.

Hodnotící stupně	Teoretické znalosti	Praxe
1 – výborně	3 (Bc)	1 (NMgr)
2 – spíše dobře	6 (5 Bc, 1 NMgr)	8 (2 Bc, 6 Bc-NMgr)
3 – nevím	8 (3Bc, 5 Bc-NMgr, 1 NMgr)	6 (1 Bc, 2 Bc-NMgr, 3 NMgr)
4 – spíše neuspokojivě	19 (7 Bc, 9 Bc-NMgr, 1 NMgr)	17 (11 Bc, 6 Bc-NMgr)
5 – neuspokojivě	1 (NMgr)	5 (Bc)
Celkem	37	37

Z tabulky vyplývá, že teoretická i praktická příprava je hodnocena ve skrze negativně. Bakalářům nevyhovuje odborná praxe, kterou absolvovali v rámci studia, ale na druhou stranu více oceňují teoretickou přípravu. To může ovlivňovat skutečnost, že studenti jsou při výběru praxe omezováni na zařízení, s kterými fakulta spolupracuje a jejich studijní plán je více orientován na praktické předměty, metodiky a cvičení (viz kap. 3.1).

Naopak je tomu u respondentů, kteří absolvovali bakalářský i navazující magisterský stupeň studia či pouze navazující. Těm naopak nevyhovuje příprava teoretická, ovšem po praktické stránce jsou spokojeni. Příčinou negativního charakteru hodnocení může být ta skutečnost, že studijní plán navazujícího magisterského stupně, je tvořen převážně předměty, které se opírají o filosofii a etiku, a při výběru praxí mají větší volnost (viz kap. 3.2).

Tyto skutečnosti se následně potvrdily u vyhodnocení poslední otázky dotazníku.

Ot. č. 10. Musíte se dále ve svém oboru vzdělávat? Proč?

Tabulka 8: další vzdělávání absolventů.

Nabídka odpovědí	Počet dopovědí respondentů
musím, protože absolvované studium je pro praxi nedostačující	20 (14 Bc, 5 Bc-NMgr, 1 NMgr)
Musím, protože to vyžaduje zaměstnavatel	5 (3 Bc, 2 Bc-NMgr)

Musím, protože: chci držet krok s oborem, dobou a výzkumem	2 (1 Bc-NMgr, 1 NMgr)
nemusím, protože studium na fakultě je pro moji práci dostačující	12 (5 Bc, 7 Bc-NMgr)
nemusím, ale na základě vlastního zájmu se dále vzdělávám	9 (3 Bc, 6 Bc-NMgr)
Dále se nevzdělávám, protože: pracuji v jiném oboru	2 (NMgr)
Celkem	50/37

Z tabulky vyplývá, že převážná část absolventů považuje absolvované studium za nedostačující a musí se dále vzdělávat. K čemuž jsou pobízeni i ze strany zaměstnavatele a rozšiřují si svoje vědomosti nejčastěji absolvováním nejrůznějších vzdělávacích kurzů či seminářů. Jsou i absolventi, pro které je studium dostačující, ale i přesto mají zájem o další vzdělávání, které vychází z jejich vlastní iniciativy. Chtějí se dále rozvíjet a získávat nové poznatky, které využijí ve své práci, což lze hodnotit velice pozitivně. Celkem na tuto otázku odpovídalo 37 respondentů, z toho 13 z nich volilo dvě varianty odpovědí. Nejčastěji se jednalo o kombinaci odpovědí *musím se dále vzdělávat, protože absolvované studium je pro praxi nedostačující s musím, protože to vyžaduje zaměstnavatel* (3), dále *nemusím, protože studium na fakultě je pro moji práci dostačující s nemusím, ale na základě vlastního zájmu se dále vzdělávám* (9), poslední *musím, protože to vyžaduje zaměstnavatel s musím, protože chci držet krok s oborem, dobou a výzkumem* (1).

Ot. č. 11: Jaké je Vaše hodnocení nabídky pracovních příležitostí v oboru?

Tabulka 9: Hodnocení nabídky pracovních příležitostí.

Nabídka odpovědí	Počet odpovědí respondentů
Nabídka je široká, pestrá	2 (Bc)
Nabídka je spíše široká, pestrá	2 (Bc)
nevím	7 (5 Bc, 2 NMgr)
Nabídka je spíše nevyhovující	17 (7 Bc, 8 Bc-NMgr, 2 NMgr)
nevyhovující	9 (3 Bc, 6 Bc-NMgr)
celkem	37

Z tabulky vyplývá, že převážná část respondentů hodnotí nabídku pracovních míst za neuspokojivou. I přes výčet nabídek možností uplatnění (viz kap. 1.5, 2.4). Jedná se především o respondenty pracující v oboru, kteří absolvovali bakalářský i navazující magisterský stupeň studia. Tento výsledek může být ovlivněn domněnkou absolventů, že čím vyššího vzdělání dosáhnou, o to víc se jim rozšiřuje okruh pracovních nabídek. Ovšem současná ekonomická situace spíše nahrává kaskádovitému efektu (viz kap. 2.3), kdy jsou jedinci nuceni vzít místo s nižší kvalifikací než ve skutečnosti mají.

Tento výsledek může být ovlivněn ale z hlediska zákona. Například pokud jde o již zmiňovaný zákona č. 108/2006 Sb.¹²⁰ (viz kap. 2)

Příčinou může být i omezená kapacita pracovních míst, které se vztahují k tomuto oboru, kterou často nelze z finančních důvodů navýšit, zvláště pokud se jedná o státní sektor. Ta to skutečnost se potvrdila u vyhodnocení poslední otázky. Pozitivně hodnotí nabídku pouze 4 respondenti.

H2: Absolventi pedagogiky volného času TF JU hodnotí svou odbornou připravenost jako pozitivní – tato hypotéza se výzkumem nepotvrdila. Absolventi nejsou spokojeni se svou teoretickou a praktickou přípravou, studium je pro ně nedostačující a nejsou spokojeni ani s nabídkou pracovních příležitostí v oboru.

¹²⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1. lednu 2012.

Ot. č. 12: Jsou změny, které by měla Teologická fakulta JU v rámci realizace studijního oboru provést? (Vaše návrhy, připomínky, ocenění)

Tabulka 10: Návrhy, připomínky, ocenění.

Návrhy, ocenění, připomínky	Počet odpovědí respondentů
Propojení teoretické přípravy s praxí	12 (7 Bc, 3 Bc-NMgr, 2 NMgr)
Změny v obsahu studia	11 (2 Bc, 8 Bc-NMgr, 1 NMgr)
Širší možnosti pracovního uplatnění	6 (2 Bc, 4 Bc-NMgr)
Změny v oblasti praxe	17 (12 Bc, 4 Bc-NMgr, 1NMgr)
ocenění	4 (3 Bc, 1 Bc-NMgr)
Neodpovědělo	9 (4 Bc, 2 NMgr, 3 NMgr)
celkem	50/ 39

Na tuto otázku odpovědělo z celkového počtu 48 respondentů 39. Z tabulky vyplývá, že převážná většina návrhů a připomínek, se dotýkala následujících oblastí.

1. Respondenti by nejvíce ocenili propojení získaných teoretických znalostí s praxí. Absolventi sice vědí, jak daný problém teoreticky řešit, ale nedokáží řešení převést do praxe. Jde tedy o bezprostřední využití získaných poznatků. Nedostatky pocítují nejvíce při řešení konfliktů mezi klienty a při spolupráci s kolegy.
2. Ke změnám obsahu studia se vyjádřili především respondenti, kteří absolvovali bakalářský i navazující stupeň magisterského studia a pouze navazující. Respondenti považují předměty, vztahující se k etice a filosofii, za nevyužitelné v praxi, i když chápou jejich začlenění do studijního plánu. Mnohem více by ocenili prakticky založené předměty. Respondenti zmiňovali například různé metodiky, specializace na výchovy (dramatická, estetická, sportovní), denní programy práce se skupinou, nácvik technik práce s dětmi a mládeží, tvorbu projektů, cvičení z psychologie, rétoriky a mezilidské komunikace. Objevily se i návrhy týkající se cílových skupin oboru, tedy zaměřit se více na dospělé, seniory, osoby s různou formou postižení aj., nebo například zřídit specializace v souvislosti s pedagogikou volného času (PVČ se zaměřením na cestovní ruch/management/sociálně-právní zaměření). Bylo zmíněno i to, že navazující magisterské studium výrazně nerozšiřuje již získané bakalářské vzdělání.
3. O změnách týkajících se praxe mají respondenti následující představy. Kriticky hodnotí stávající praxi především absolventi bakalářského stupně. Jejich přáním je, aby si studenti měli možnost vybrat zařízení, kde praxi absolvují a ne se omezit

pouze na školní družiny nebo Salesiánské středisko, se kterými fakulta spolupracuje. Fakulta by měla mít zájem o spolupráci i s dalšími zařízeními, vytvořit síť klinických pracovišť, kde bude možné přijímat studenty na praxi, posílit exkurze a umožnit například i absolvování odborné praxe v zahraničí. Uvítali by i vytvoření manuálu pro dané pracovníky, kteří mají praktikanty v zařízení na starost.

4. Návrhy se týkaly i rozšíření pracovního uplatnění absolventů. Vzdělání pedagogů volného času je pro mnohá zaměstnání nedostačující a fakulta by měla tento obor hájit, prosazovat a zajistit tak svým absolventům širší pracovní uplatnění. Kladně by uvítali zahrnutí pedagogického minima do studijního plánu oboru. Pod tím si představují zřejmě učitelskou kvalifikaci. Žádné takové univerzální pedagogické minimum ale není. Kriticky bylo hodnocena i přemíra přijímaných studentů. Jejich uplatnění na trhu práce je tak značně ztíženo. K lepšímu uplatnění by přispělo i to, kdyby studenti měli možnost strávit jeden semestr studia v zahraničí. Problém vidí i v nedostatku pracovních míst vztahující se k tomuto oboru, které jsou obsazeny zaměstnanci předdůchodového a důchodového věku.
5. Studenti pak nejvíce oceňovali přátelskou atmosféru na fakultě, adaptační kurz, studium celkově, zvláště pak předměty typu Zážitková pedagogika, metodiky a přednášky konkrétních vyučujících.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce, kterou jsem věnovala tématu profesního uplatnění pedagogů volného času na trhu práce ČR, bylo konkrétně získat přehled o profesním uplatnění absolventů tohoto oboru TF JU, hodnocení jejich odborné připravenosti pro praxi i vyjádření o jejich stanovisku ke studijnímu oboru.

První tři kapitoly práce „Pedagogika volného času“, „Pedagog volného času“ „Pedagogika volného času na TF JU“ jsou zaměřeny teoreticky.

U první kapitoly „Pedagogika volného času“ bylo náročné zmapovat velice širokou oblast „volného času“ i pedagogiky volného času tak, aby se nevyklučovala s kontextem práce. Ať už se jednalo o historický vývoj či různé pojetí pedagogiky volného času.

Hlavním úkolem druhé kapitoly „Pedagog volného času jako profese“ bylo seznámení s celou řadou nároků, které jsou na tuto profesi kladeny. Ať už se jedná o požadavky týkající se kvalifikace, schopností, kompetencí či osobnostních vlastností. Proto by si pedagogové volného času zasloužili, ze strany veřejnosti, mnohem větší uznání. Kapitola se zaměřila i na zmapování trhu práce, absolventy vysokých škol a možnosti uplatnění pedagogů volného času. Vedení všech vysokých škol

Třetí kapitola představuje Teologickou fakultu Jihočeské univerzity, její historii a profily absolventů studijní oboru pedagogika volného času, který je realizován v bakalářském a navazujícím magisterském stupni, prezenční i kombinované formě.

Poslední kapitola je zaměřena prakticky. V této části práce jsem realizovala výzkumné šetření pro dosažení stanovených cílů. Na základě analýzy výsledků bylo zjištěno, že drtivá část absolventů našla uplatnění ve svém oboru, jsou zaměstnání hlavně ve státním sektoru a vykonávají ve svém zaměstnání výchovně-vzdělávací činnost, v některých případech na pomezí sociální práce. Všichni absolventi pracují převážně s lidmi běžné populace, nejvíce s dětmi. Ze specifických skupin klientů se jedná o handicapované. Další výsledky vypovídají o nespokojenosti absolventů s jejich odbornou přípravou, studiem i nabídkou pracovních příležitostí v oboru. Z vyjádření ke studijnímu oboru by absolventi nejvíce ocenili větší propojenost teoretické přípravy s praxí, změny v oblasti praxe, obsahu studia a uvítali širší možnosti pracovního uplatnění.

Fakulta by tedy měla sledovat dění na trhu práce, reagovat na něj odpovídajícím uspořádáním studijních plánů oboru, získávat zpětné vazby od absolventů a být

v kontaktu s potenciálními zaměstnavateli absolventů (vedoucím volnočasových zařízení, řediteli škol aj.).

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BAUMAN, P. Leisuer: pojetí volného času v anglicky mluvících zemích. In KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 1.3, s. 29-32. ISBN 978-80-262-0450-3.

DUDOVÁ, A. Pojem „pedagogika volného času“. In KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 2.2.5, s. 84-88. ISBN 978-80-262-0450-3.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. Kapitola 3. Způsoby profesní přípravy pedagogů volného času a vychovatelů, s. 132-137. ISBN 987-80-7367-473-1.

HLADÍK, J. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*. Dotisk 2. vydání. Havlíčkův Brod: Fragment, 2011. ISBN 80-7200-334-8.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOFBAUER, B. Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2006, s. 32-44. ISBN 80-7040-849-9.

JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu*. Praha: Grada Publishing a.s, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.

KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 1.2.1 Kvantitativní – negativní – vymezení volného času, s. 24. ISBN 978-80-262-0450-3.

KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 1.4 Tři interpretace vzniku pojmu „Freizeit“, s. 33-40. ISBN 978-80-262-0450-3.

KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 1.5.2 Volný čas jako problém současné (postmoderní) společnosti, s. 45-53. ISBN 978-80-262-0450-3.

KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 1.5.3 Rizikové faktory volného času dětí a mládeže na začátku 21. století, s. 53-56. ISBN 978-80-262-0450-3.

KOMINAREC, I. *Úvod do pedagogiky volného času*. Prešov: Grafotlač, 2003. ISBN 80-968605-5-2.

KOUTEKOVÁ, M. Význam a potreba pedagogiky volného času v systéme vysokoškolského vzdelávania. In *Výchova a volný čas: Sborník príspevků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2006, s. 24-28. ISBN 80-7040-849-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogiky volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. Pedagogika volného času v teórii a praxi. In *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2004, s. 16-20. ISBN 80-223-1930-9.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. rozš. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-901424-9-4.

MASARIKOVÁ, A., MASARIK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Nitra: PF UKF Nitra, 2002. ISBN 80-968735-0-4.

MASARIKOVÁ, A. Kompetencie pedagóga volného času. In KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2004, s. 170-174. ISBN 80-223-1930-9.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. akt. vydání. Praha: Portál, 2002. Kapitola 2.3 Historický vývoj výchovy ve volném čase, s. 21-28. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, J. *Průvodce studiem oboru pedagogika volného času*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-757-8.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-7184-569-8.

PRIES, M. Význam volného času v měnící se společnosti. In *Výchova a volný čas: Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase*. České Budějovice: JU, Teologická fakulta, 2006, s. 10-16. ISBN 80-7040-849-9.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-367-647-6.

SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarikova univerzita, 1994. Kapitola 12. Osobnost pedagoga volného času, s. 128-136. ISBN 80-210-1007-X.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠINDELÍŘOVÁ, E. Počátky výzkumu volného času v Československu. In KAPLÁNEK, M. (ed.). *Čas výchovy – čas volnosti. Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. Kapitola 2.1.1, s. 60. ISBN 978-80-262-0450-3.

VÁŽANSKÝ, M. SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9

ŽUMÁROVÁ, M. Vývoj, současný stav a výhledy pedagogiky volného času. In *Pedagogika volného času – teória a prax: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Trnava: TU, Pedagogická fakulta, 2008, s. 65-66. ISBN 978-80-8082-171-5.

Elektronické dokumenty:

Asociace pedagogů volného času. *Studijní obory PVČ 2011*. In: [online]. 2011 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: https://drive.google.com/folderview?id=0B7k82J4a_SIdZXhTUVJhVkpJT0E&usp=sharing&tid=0B7k82J4a_SIdN3RkeTZjMjc0ckk

Budoucnost profesí. *Co ovlivňuje trh práce* [online]?. [cit. 2014-01-26]. Dostupné na WWW: <http://www.budoucnostprofesi.cz/chybejici-profese/co-ovlivnuje-trh-prace.html>

BAUMAN, Petr. *Soudobé podoby pedagogiky volného času*. Pedagogika [online]. 2012, č. 4, s. 408 - 411 [cit. 2014-03-04]. Dostupné na WWW: http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/files/2013/10/Ped_4_12_06_Sou%C4%8Dasn%C3%A9_podoby_404_425.pdf

Český statistický úřad. *Trh práce v ČR 1993 - 2012: Míra nezaměstnanosti dle věkových skupin a vzdělání - Česká republika* [online]. Aktualizace 01. 08. 2013 [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/kapitola/3103-13-r_2013-40300

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. *Studijní obory*. In: [online]. Aktualizováno 01. 10. 2012 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: http://ftk.upol.cz/nc/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium/studijniobory/fakulta/ftk/?user_vlkupobory_pi1%5Bpointer%5D=1&user_vlkupobory_pi1%5Bsort%5D=fieldname

INFOABSOLVENT.CZ. *Pedagog volného času*. [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Karta/15355>

INFOABSOLVENT.CZ. *Samostatný pedagog volného času* [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <http://www.infoabsolvent.cz/Povolani/Karta/30001>

KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času - skriptum*. In: [online]. 2009 [cit. 2014-01-25]. Dostupné na WWW: www.tf.jcu.cz/getfile/2ac71dd74a48dcd4

KOHOUTOVÁ, V. *Prokletí si studium pedagogiky volného času cestu na vysoké školy?*. In: *RVP* [online]. 14. listopadu 2011 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/n/14625/PROKLESTI-SI-STUDIUM-PEDAGOGIKY-VOLNEHO-CASU-CESTU-NA-VYSOKE-SKOLY.html/>

KOUCKÝ, J., ZELENKA, M. *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2011*. Středisko vzdělávací politiky UK PedF [online]. Prosinec 2011 [cit. 2014-02-04]. Dostupné na WWW: http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Absolventi_V%C5%A0_2011.pdf

Národní institut dětí a mládeže. *Klíče pro život*. In: [online]. 2009 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/>

Národní institut dětí a mládeže. *Kompetence - definice*. In: [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.nidm.cz/okp-old/pro-jedince>

Národní institut dětí a mládeže. *Pro jedince*. In: [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.nidm.cz/okp-old/pro-jedince>

Pedagogická fakulta univerzity Hradec Králové. *Katedra sociální pedagogiky*. In: [online]. 2010-2014 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://www.uhk.cz/cs-cz/fakulty-a-pracoviste/pedagogicka-fakulta/katedry-a-ustavy/katedra-socialni-pedagogiky/zakladni-informace/Stranky/default.aspx>

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. *O katedře*. In: [online]. 2009-2014 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/socialni-pedagogika/o-katedre/>

Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. *Sociální pedagogika a volný čas*. In: [online]. 2009-2014 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/socialni-pedagogika/studium/oborova-profilace/socialni-pedagogika-a-volny-cas/>

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci. *Pedagogika volného času*. In: [online]. [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <https://kpp.fp.tul.cz/cs/studium-a-kurzy>

Pedagogická fakulta univerzity J. E. Purkyně. *Programy fakulty*. In: [online]. Aktualizováno 03. 3. 2014 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://tom.ujep.cz:8180/browser/PF?lang=cs>

Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA. *Studijní program*. In: [online]. [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://vstvvs.palestra.cz/node/3>

SVOBODOVÁ, H., HOFMANN, E., VĚŽNÍK, A. *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky*. In: *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. 26. 04. 2013, s. 46-49. [cit. 2014-02-06]. Dostupné na WWW: http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/skripta/SE_geografie_CR.pdf?lang=cs

ŠPOK, D. *Povolání, zaměstnání, pracovní pozice nebo profese?*. In: *Et labora* [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.etlabora.cz/povolani-zamestnani-pracovni-pozice-profese/>

Teologická fakulta Jihočeské univerzity. *Historie Teologické fakulty JU v Českých Budějovicích*. [online]. [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://www.tf.jcu.cz/historie/historie>

Teologická fakulta Jihočeské univerzity. *Pedagogika volného času*. In: [online]. 2008-2010 [cit. 2013-12-05]. Dostupné na WWW: <http://www.tf.jcu.cz/uchazec/obory/pvc>

Teologická fakulta Jihočeské univerzity. *Podmínky*. In: [online]. 09.10.2013 [cit. 2014-03-27]. Dostupné na WWW: <http://www.tf.jcu.cz/uchazec/jaknatf/podminky1>

VALENTA, J. *Shrnutí změn v zákoně o pedagogických pracovnících vyvolaných novelou zákona od 1. září 2012*. In: *Práce a mzda* [online]. 25. 07. 2012 [cit. 2014-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/pednov/osoby/kocerova/vyuka>

Právní předpisy:

Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti.

Další zdroje:

Dokumenty TF JU: PVČ, reakreditace, novely změn

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. – Vysoké školy

Příloha II. – Dotazník

PŘÍLOHY

Příloha I.

Kompletní přehled akreditovaných studijních oborů a vzdělávacích programů na vysokých školách v ČR (k lednu 2011)

Vysoká škola	Součást VŠ	Samost. studijní obor	V rámci studijního oboru
Česká zemědělská univerzita v Praze	Institut vzdělávání a poradenství		Učitelství praktického vyučování
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	Divadelní fakulta		Osobní specializace
Jihočeská univerzita v ČB	Teologická fakulta	Bc., NMgr.	
Jihočeská univerzita v ČB	Zdravotně sociální fakulta		Speciální pedagogika - vychovatelství
Jihočeská univerzita v ČB	Pedagogická fakulta		Výchova ke zdraví
Masarykova univerzita	Filozofická fakulta		Sociální pedagogika a poradenství
Masarykova univerzita	Filozofická fakulta		Pedagogika
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		Učitelství praktického vyučování
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		Pedagog volného času (CŽV)
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		DPS Pedagogicko-psychologická příprava romských pedagogických a sociálních asistentů (CŽV)
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		DPS Romský pedagogický asistent
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		Sociálně pedagogické asistentství
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		Sociální pedagogika
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		Sociální pedagogika a volný čas
Masarykova univerzita	Pedagogická fakulta		DPS Vychovatelství
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Management sportu

Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Tělesná výchova a sport
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Animátor sportovních aktivit
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Fyzioterapie
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Regenerace a výživa ve sportu
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Speciální edukace bezpečnostních složek
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Aplikovaná sportovní edukace bezpečnostních složek
Masarykova univerzita	Fakulta sportovních studií		Učitelství tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ
Ostravská univerzita v Ostravě	Pedagogická fakulta		Vychovatelství s volnočasovým a resocializačním zaměřením
Ostravská univerzita v Ostravě	Pedagogická fakulta		Vychovatelství
Ostravská univerzita v Ostravě	Pedagogická fakulta		Asistent pedagoga
Slezská univerzita v Opavě	Fakulta veřejných politik v Opavě		Sociální patologie a prevence
Slezská univerzita v Opavě	Fakulta veřejných politik v Opavě		Učitelství – společný základ
Slezská univerzita v Opavě	Fakulta veřejných politik v Opavě		Všeobecná sestra
Slezská univerzita v Opavě	Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě		Lázeňství a turismus
Technická univerzita v Liberci	Fakulta přírodovědněhumanitní a pedagogická	Bc.	
Technická univerzita v Liberci	Fakulta přírodovědněhumanitní a pedagogická		Penitenciární péče

Technická univerzita v Liberci	Fakulta přírodovědněhumanitní a pedagogická		Speciální pedagogika pro vychovatele
Technická univerzita v Liberci	Fakulta přírodovědněhumanitní a pedagogická		Speciální pedagogika předškolního věku
Univerzita Hradec Králové	Pedagogická fakulta	Bc. (PVČ se zaměřením na tělesnou výchovu a sport)	
Univerzita Hradec Králové	Pedagogická fakulta		Sociální pedagogika
Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem	Pedagogická fakulta	Bc.	
Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem	Pedagogická fakulta		Sociálně pedagogická asistence
Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem	Pedagogická fakulta		Sociální pedagogika
Univerzita Karlova	Filozofická fakulta		Pedagogika
Univerzita Karlova	Pedagogická fakulta		
Univerzita Karlova	Husitská teologická fakulta		
Univerzita Karlova	Přírodovědecká fakulta		
Univerzita Karlova	Fakulta tělesné výchovy a sportu		
Univerzita Palackého	Fakulta tělesné kultury		Rekreologie – pedagogika volného času
Univerzita Palackého	Fakulta tělesné kultury		Tělesná výchova a sport
Univerzita Palackého	Cyrlometodějská teologická fakulta		Sociální pedagogika
Univerzita Palackého	Cyrlometodějská teologická fakulta		Učitelství náboženství pro základní školy
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Vychovatelství
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Pedagogické asistentství
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Učitelství pro SŠ a 2. stupeň ZŠ
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Řízení volnočasových aktivit

Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Pedagogika – sociální práce
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Učitelství pedagogiky pro SŠ
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Pedagog volného času (CŽV)
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Pedagogické studium vychovatelů (CŽV)
Univerzita Palackého	Pedagogická fakulta		Pedagogika
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	Fakulta humanitních studií		Sociální pedagogika
Vysoká škola hotelová v Praze spol. s r.o.			Management volného času
Vysoká škola obchodní, o.p.s.			Průvodcovská činnost v cestovním ruchu
Vysoká škola technická a ekonomická v ČB			Doplňující pedagogické studium (DPS)
Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, s.r.o.			Sportovní a volnočasový pedagog

3 soukromé VŠ

13 veřejných VŠ (23 fakult)

4 VŠ jako samostatný obor Bc.

1 VŠ jako samostatný obor NMgr.

na ostatních jako součást jiných oborů, případně jako kurz celoživotního vzdělávání (doplňkové pedagogické studium aj.)

Doplňující pedagogické studium (DPS); Pedagog volného času (CŽV); Pedagogické studium vychovatelů (CŽV)
Animátor sportovních aktivit
Aplikovaná sportovní edukace bezpečnostních složek
Asistent pedagoga
Fyzioterapie
Lázeňství a turismus
Management sportu
Management volného času; Řízení volnočasových aktivit
Osobní specializace; specializační kurzy v rámci studia pedagogiky

Pedagogické asistentství
Pedagogika
Pedagogika – sociální práce
Peniterciární péče
Průvodcovská činnost v cestovním ruchu
Regenerace a výživa ve sportu
Rekreologie – pedagogika volného času
Sociálně pedagogická asistence; Sociálně pedagogické asistentství
Sociální patologie a prevence
Sociální pedagogika
Sociální pedagogika a poradenství
Sociální pedagogika a volný čas
Speciální edukace bezpečnostních složek
Speciální pedagogika
Speciální pedagogika pro vychovatele
Speciální pedagogika předškolního věku
Sportovní a volnočasový pedagog
Tělesná výchova a sport
Učitelství – společný základ
Učitelství náboženství pro základní školy
Učitelství pedagogiky pro SŠ
Učitelství praktického vyučování
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Učitelství pro SŠ a 2. stupeň ZŠ
Učitelství tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ
Všeobecná sestra
Výchova ke zdraví
Vychovatelství
Vychovatelství s volnočasovým a resocializačním zaměřením

Příloha II.

Dobrý den,

jsem studentka oboru Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích. V rámci své diplomové práce, která se zaměřuje na uplatnění pedagogů volného času na trhu práce, jsem si pro Vás připravila dotazník, který mi má pomoci zmapovat profesní uplatnění pedagogů volného času, zjistit jak hodnotíte studium v závislosti Vaší přípravy pro praxi a studium samotné. Dotazník je anonymní! Nemusíte se proto obávat, že by Vámi poskytnuté informace byly nějakým způsobem zneužity! Vybrané odpovědi zakroužkujte, prosím, (tučně označte), případně rozepište.

Studentka Bc. Michaela Piskláková

Věk:

Pohlaví:

žena muž

1) Jsem absolvent/ka studijního oboru pedagogika volného času TF JU:

Bc NMgr Bc i NMgr

2) Rok ukončení studia:

2008 2009 2010 2011 2012 2013

Typ studia: prezenční kombinované

3) V současné době:

práci studuji práci i studuji rodičovská dovolená
 nezaměstnaný

4) Pracoviště:

státní sektor soukromý sektor neziskový sektor

5) Uveďte, prosím, typ Vašeho pracoviště

(např. mateřská škola, dům dětí a mládeže, obchod, stavební podnik, soukromé podnikání):

6) Jaká je Vaše pracovní pozice:

Pracuji jako:

7) Pracujete-li s lidmi, uveďte, se kterou skupinou převážně (je možné uvést více skupin):

o děti o mládež o dospělí o senioři o jiná skupina:
o různé skupiny o nepracuji s lidmi

8) Pracujete-li se specifickou cílovou skupinou, uveďte, o jakou skupinu se jedná:

o handicapovaní o drogově závislí o etnické, národnostní menšiny
o sociálně znevýhodnění o duševně nemocní o jiná skupina:
o nepracuji se specifickou cílovou skupinou

9) Ohodnoťte studium, které jste absolvovali na Teologické fakultě JU z hlediska Vaší připravenosti pro praxi:

(1 – výborně, 2 – spíše dobře, 3 – nevím, 4 – spíše neuspokojivě, 5 – neuspokojivě)

teoretická znalosti 1 2 3 4 5

praxe 1 2 3 4 5

10) Musíte se dále ve svém oboru vzdělávat? Proč?

o musím, protože absolvované studium je pro praxi nedostačující

o musím, protože to vyžaduje zaměstnavatel

o musím, protože

o nemusím, protože studium na fakultě je pro moji práci dostačující

o nemusím, ale na základě vlastního zájmu se dále vzdělávám

o dále se nevzdělává, protože

11) Jaké je Vaše hodnocení nabídky pracovních příležitostí v oboru?

o nabídka je široká, pestrá o nabídka je spíše široká, pestrá o nevím

o nabídka spíše nevyhovující o nevyhovující

12) Jsou změny, které by měla Teologická fakulta JU v rámci realizace studijního oboru provést? (Vaše návrhy, připomínky, ocenění)

ABSTRAKT

PISKLÁKOVÁ, M. Uplatnění pedagogů volného času na trhu práce ČR. České Budějovice 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Klíčové pojmy: volný čas, pedagogika volného času, pedagog volného času, trh práce, absolventi vysokých škol, Teologická fakulta Jihočeské univerzity, absolventi pedagogiky volného času.

Tato práce se zabývá problematikou uplatnění absolventů pedagogiky volného času na trhu práce v České republice. Seznamuje s pojmem volný čas, jeho historickým vývojem a počátky výchovného působení. Zabývá se pedagogikou volného času jako vědou, pedagogickou disciplínou a studijním oborem. Představuje pedagoga volného času, jeho profesní přípravu, profil a uplatnění. V neposlední řadě pak přibližuje zákonitosti trhu práce, problém nezaměstnanosti a postavení absolventů vysokých škol na trhu práce. Poslední kapitola předkládá výsledky realizovaného výzkumného šetření. To se zaměřovalo na zjištění profesního uplatnění absolventů pedagogiky volného času Teologické fakulty Jihočeské univerzity na trhu práce v ČR ve vztahu k tomuto oboru, jejich odborné připravenosti pro praxi a získání jejich vyjádření o stanovisku ke studijnímu oboru.

ABSTRACT

PISKLÁKOVÁ, M. Application of pedagogues of leisure time on the labor market in Czech Republic. České Budějovice 2014. Dissertation. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Education. Supervisor doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Key terms: leisure, pedagogy of leisure, pedagogue of leisure, labor market, university graduates, Faculty of Theology of the University of South Bohemia in České Budějovice, graduates of pedagogy of leisure.

This work deals with the application of leisure education graduates on the labor market in the Czech Republic. It introduces the concept of leisure, its origins and historical development of educational activities. It deals with the pedagogy of leisure as a science, pedagogy discipline and the field of study. It introduces the pedagogue of leisure, his vocational training, profile and application. Last but not least, closer to the ties of labor market, it covers the unemployment and status of university graduates on the labor market. The last chapter presents the results of the performed research. The research focused on finding employment of graduates of leisure education from Faculty of Theology of University of South Bohemia on the czech labor market in relation to this field, their preparation for practice and obtaining their opinions about that field of study.